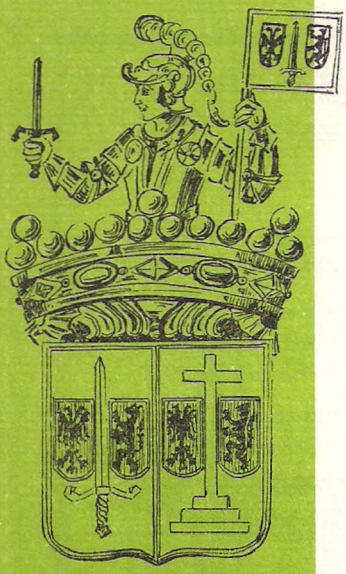

het land van aalst

Tijdschrift van de geschiedkundige vereniging
HET LAND VAN AALST

JAARGANG XXXVII - 1985 - NUMMER 1

DE NOORDSTAR EN BOERHAAVE N.V.

de eerste vlaamse
Verzekeringsmaatschappij
gent 091-25 75 15

kulturele stichting NOORDSTARFONDS v.z.w.

HET UITHOF VAN DE ABDIJ VAN NINOVE TE DIKKELVENNE (BOCHOUTE) EN VELZEKE. EEN HISTORISCH-TOPONYMISCH MIKRO-ONDERZOEK

door L. VAN DURME

INLEIDING

Grondbezit was in de middeleeuwen een belangrijke vorm van rijkdom.

Instellingen als abdijen en kloosters zagen er dan ook een middel in om het verderbestaan veilig te stellen en nog meer aanzien te verwerven.

Nadat in 1121 de *Ordinis Praemonstratensis* (*Norbertijnerorde* en ook nog *Orde van de witheren*) was gesticht, richtte deze al in 1137 te Ninove een abdij op (SOENS 1928, 270).

Vooral door schenkingen verwierf de abdij van Ninove zeer spoedig een uitgestrekt domein. Naast de hoeve bij het abdijbeluik zelf, het *Neerhof,* telde ze niet minder dan 14 *uuthoven* of buitenbedrijven (0) met een eigen exploitatiecentrum (SOENS 1928, 289).

Na de 13de eeuw was de verwerving van de gronden een beklonken zaak.

Het grootste deel van deze gronden waren bossen en minderwaardige complexen, die de broeders van de abdij zelf nog ontginnen moesten.

Als begiftigers treft men meestal de lokale heren aan, die zonder uitzondering eigenaar (geworden) waren van de aloude "heerdgang" van de dorpsgemeenschappen, die op dat ogenblik de betere akkers (zoals de *kouters* in Zuid-Oost-Vlaanderen en West-Brabant) en graslanden op intensieve wijze en tegen een jaarlijkse cijns exploiteerden.

In 1187 werd de bevestigingsoorkonde van het bezit van de abdij van Ninove te Velzeke uitgevaardigd. Vóór deze datum bezat de abij ook te Dikkelvenne, meer bepaald op het gehucht Bochoute, dat aan Velzeke paalt, een grote hoeve.

Vooraleer over te gaan tot een schets van de bezitsverwerving

(0) In onderhavige bijlage (zie o.a. de titel) betekent *uithof* Mnl. *neutr. uuthof* 'hoeve die bij een groter hoofdgoed hoort' (en niet: Mnl. én Nnl. *masc. uuthof, uithof* 'hofstede buiten de ommuring van een klooster, doch erbij horend').

van de abij van Ninove te Dikkelvenne en Velzeke, lijkt ons een -zij het zeer beknopte - beschrijving van de kaders waarin de inplanting van het uithof aldaar verlopen is, wenselijk.

In deze beschrijving onderscheiden wij een fysiografisch, een territoriaal en een "heerlijk" luik.

1. DE INPLANTING. KADERS.

1.1. Fysiografisch

De hoeve van de abdij van Ninove te Dikkelvenne en Velzeke werd ingeplant in een oud bos- en moeraslandschap.

Het grootste deel van de verworven complexen maakte meer bepaald deel uit van de uitgestrekte moerasgordel Breidenbroek 1187 *de nemore Bredenbroc,* die het noordoostelijke deel van de gemeente Velzeke-Ruddershove besloeg en zich verder uitstrekte over een deel van de gemeente Balegem, alwaar men later aantreft: BXIIIKXIV *den Vrancken broucke* (> 1644/45 *Franckenbosch*), ca. 1390 *ten Houte* en 1618 *de Baleghemsche broucken.*

Deze moerasgordel moet een oppervlakte van ca. 500 ha hebben gehad.

Het landschap is er weinig golvend tot vlak en de waterhuishouding erg ontoereikend.

I.p.v. bronnen treft men er moerassen, poelen, putten en (handgegraven) grachten zoals 1583 *sDuvels gracht* en 1886 *Sloovartgracht* aan.

Uit de verzameling van al deze grachten ontstaat aldaar de Munkbosbeek 1886 *Munckbosch Beek,* in haar bovenloop zeer betekenisvol MXIX *Munkboschgracht* genoemd. Aan de grens met het Munkbosdomein neemt deze waterloop de gedaante aan van een echte beek en ontleent er ook zijn naam. De Munkbosbeek valt in de Boven-Schelde.

De moerasgordel Breidenbroek is in feite een waterscheidingsgebied, want het noordelijk deel ervan, alwaar 1886 *Schaapveldbeek of Spiegeldriesgracht* en 1861 *Frankenbosch gragt* = 1886 *Frankenboschbeek,* watert via de Molenbeek (Land van Rode) en de Begijnenbeek af in de Beneden-Schelde.

De bodems die men er aantreft, zijn minder geschikt. Ze zijn ontstaan op een ondiep tertiair substraat.

Doorgaans valt het tweede element (natuurlijke-draineringsklasse) en ook het derde (horizontenopvolging) van de bodemserie ongunstiger uit: bodemseries Adc en Ahc prevaleren.

Aan de grens met Dikkelvenne en Scheldewindeke gaat het moeras over in een oud boslandschap: 1187 *Bochout,* toen al een nederzetting.

Het kleine deel van de gronden waarvan de abdij van Ninove aldaar in het bezit zou komen (ook de oudste bezitsverwerving en de plaats waar de hoeve werd opgetrokken) is van bepaald betere kwaliteit. Het was trouwens al kultuurland vóór deze abdij er eigenaar van werd.

1.2. Territoriaal

De territoriale omschrijvingen als ruwe voorlopers van de latere gemeenten, nu eens teruggaand op parociale kaders, dan weer op jurisdikties, het vaakst nog op de twee samen (vgl. *parrochia et potestas, prochie ende heerlijchede*), lagen in het beschreven gebied reeds duidelijk vast op het ogenblik van de stichting van het bedrijf.

De inplanting, door RAG, N 5 gedateerd in 1170, vond nl. plaats op het viergemeentengehucht Bochoute, op zichzelf de unieke gelegenheid om na te gaan in hoever de territoriale afbakening toen reeds een feit was.

Welnu, het exploitatiecentrum van het bedrijf lag toen al op dat deel van Bochoute dat, zoals trouwens vandaag de dag nog steeds, bij Dikkelvenne hoort: EXII *partem allodii sui in parrochia Dickelvenna ad construendam curiam* (ROCKWELL 1925, 69).

Belangwekkend in hetzelfde opzicht zijn de koncessies i.v.m. het gemene gebruiksrecht door de plaatselijke heren verleend aan de abdij.

RAG, N 5 beschrijft hoe de Razen van Gavere dit gebruik te Velzeke, Dikkelvenne en Dikkele schonken. Te Scheldewindeke (waar de Dries te Bochoute ligt) was de begiftiger echter een zekere Boudewijn en zijn zonen: *d(omi)nus Rago et uxor eius Mathildis et filij eorum Raso et Raso dederunt... et in parochia de Velseca et Dickelvenna et Dickela et in ceteris circa villis principatus d(omi)nj Rasonis co(m)munes usus in pascuis, aquis, silvis et in ceteris...; In parochia de Winteca similes usus habemus dono d(omi)nj Balduinj et filiorum suorum* (RAG, N 5, 54 r°).

Over het gemene gebruiksrecht te Velzeke werd verder beschikt door een zekere Walter van Kortrijk: *Idem d(omin)us Walterus de Cortraj consensu d(omi)ni Galteri seu Walteri de Sotengem dedit nobis in parochia Velseca communem usum...* (RAG, N5, 55 r°).

En ook nog door Everaard III Radolf: *Insup(er) aute(m) co(m)mune(m) utilitate(m) in pascuis... p(ro)ut se extendit parrochia (et) potestas de Felseca* (RAG, NO 58).

1.3. Heerlijk (zie bijlage: genealogische tafel)

In de 12de eeuw was de regel "Geen dorp zonder heer" al lang

veralgemeend.

Doorgaans werden de slechtste gronden het laatst in kultuur genomen. Daar de dorpsgemeenschap deze dus niet intensief exploiteerde, kon de heer er vrij over beschikken en er naar believen personen en instellingen mee begiftigen en belenen.

Ook te Dikkelvenne en te Velzeke was dit het geval.

Te Dikkelvenne kwam de abdij van Ninove op deze wijze in het bezit van het exploitatiecentrum van haar *uuthof,* te Velzeke verwierf ze het grootste deel van de gronden die het domein van dit bedrijf zouden vormen.

1.3.1 Dikkelvenne (Bochoute)

Hier bezaten de Razen van Gavere op dat ogenblik het heerlijke gezag: Raas IV († 1190), Raas V († 1218) en Raas VI († 1241) treden op in charters betreffende de hoeve te Bochoute.

1.3.2. Velzeke

De genealogische tafel toont aan dat de heerlijke titel te Velzeke aanvankelijk in handen was van het huis van Ardennen.

In de loop der tijden vererfde deze titel langs de graven van Henegouwen en de burggraven van Doornik en na de respektieve huwelijken van Rikhilde van Doornik met Gijzelbrecht II van Oudenaarde en Walter I van Zottegem, naar het geslacht van Zottegem.

In 1219 zagen de wetmatige heren zich echter verplicht hun titel te delen: in een charter van dat jaar overgeleverd door RA Mons, cartularium 29, 74r° (ed. VAN CLEEMPUT 1949/50, 57) zien we als heer van Velzeke Filips van Gavere naast Rikhilde van Doornik.

Na een aanzienlijke bezitsverwerving op de wijk Wormen (Sonseinde - Schoolstraat - Karnemelkstraat) (1) te Velzeke waren de Razen er nl. in de loop van de 12de eeuw in geslaagd de helft van de heerlijke titel van Velzeke in te palmen.

In 1212 hadden ze te Velzeke hun leenmannen: vgl. *s(ignum) ho(m)inu(m) de Felseca. Folconis. (et) Wottini de Wormines* (RAG, NO 107).

2. DE BEZITSVERWERVING

De Gaveres en de huizen van Henegouwen - Doornik - Zottegem waren dus de belangrijkste weldoeners van de abdij van

(1) Wormen, een oud Sint-Baafsdomein (864 *uilla UUarminia*) dat reeds vóór 1019/30 in wereldlijke handen was overgegaan, was gelegen tussen Velzeke en Bochoute-Breidenbroek.

Ninove te Dikkelvenne en Velzeke (1.3.).

De nummers op de in bijlage afgedrukte genealogische tafel verwijzen naar een aansluitende toelichting, die in uiterst beknopte regestvorm het optreden van de respektieve telgen uit de bovengenoemde geslachten i.v.m. de hoeve te Bochoute beschrijft.

Bedacht op het eeuwige loon schonken een aantal van hen de gemene gronden, waarop zijzelf of hun voorzaten de hand hadden weten te leggen, weg.

Naast dat soort van adellijke begiftigers, waren er ook een aanzienlijk aantal plaatselijke notabelen en gewone lieden die hun steentje bijdroegen in het tot stand komen van het bedrijf door een of meer kavels te schenken, te verkopen of tegen andere te ruilen.

De "metingen" van 1466 (RAG, N 27, 182v°-183v°) en 1644/45 (kaartboek RAG, N 60, 94r°-96v°) en de pachtkontrakten van 1522 en 1535 (RAG, N 28, 26r°-29v°) gewagen van een totale oppervlakte van het bedrijf van ca. 140 bunders (2), in 1535 meer bepaald 70 bunders land en weide en ca. 70 bunders bos.

Wanneer en van wie werd nu precies al dit grondbezit verworven?

2.1. Dikkelvenne (Bochoute)

Hier verrees het exploitatiecentrum van het bedrijf, in de onmiddellijke nabijheid van een aloude driesbewoning (*Dries te Bochoute,* grondgebied Scheldewindeke) en van de zetel van de meierij Bochoute (*Hof te Spiegele,* grondgebied Dikkelvenne; vgl. ca. 1199 *Gerard(us) villic(us) de Bochout* (RAG, NS 1199), waarbij een vierschaar hoorde, waar de bekende schepenbrief van Bochoute van 1249 mei (ed. CG, I, 41-43) moet zijn voorgelezen. Deze vierschaar staat mooi afgebeeld op een der kaartjes bij het renteboek RAG, G 343 van ca. 1694.

Het exploitatiecentrum werd zeker opgericht vóór 1187, want in de bevestigingsoorkonde van de bezittingen van de abdij van Ninove te Velzeke wordt het reeds vermeld: *Curie de Bochout.*

Wellicht bouwden de lekebroeders deze hoeve zelf, nadat

(2) Oude landmaten vigerende in het Land van Aalst:
1 *bunder* = 4 *dagwanden* = 400 *roeden* = 160.000 *voeten*
1 *bunder* = 1 ha 22 a 98 ca 25 dm²
1 *dagwand* = 30 a 74 ca 56 dm²
1 *roede* = 30,7456 m²
1 *voet* = 0,07683984 m²

Raas IV van Gavere hun hiervoor de nodige grond ter beschikking had gesteld.

De door RAG, N 5, 54r° in 1170 geplaatste afkondiging van deze schenking in de kerk van Velzeke (waaruit de toenmalige rol van de Velzeekse *matrix ecclesia* mag blijken) verliep evenwel niet rimpelloos: *Dominus Razo de Gavera partem allodii sui in parrochia Dickelvenna ad construendam curiam ecclesie Ninivensi concessit, et ne quis nos inquietare presumeret, in illa provincia imperari fecit. Cumque hec iussio in ecclesia Velseca pronunciaretur, unus audientium Reimarus nomine, vir scilicet invidus, imperanti talia dixit, Dicite domino nostro Razoni, ut accepta a nobis pecunia expellat fratres istos de ista provincia. Sed alias evenit; quia post paucos dies vita privatus mortuis sociatur, et nos in sorte nostra dereliquit heredes* (Liber Miraculorem, XIV. *De quodam rustico, qui promissa pecunia domino Razoni de finibus suis nos expelli postulavit,* ed. ROCKWELL 1925, 69-70).

In de schenking te Bochoute was hoogst waarschijnlijk begrepen: al het akker- en weideland waarmee de abdij van Ninove aldaar later verschijnt zoals 1232KXIV *in Longo ca(m)po* > 1466 *dLanghe velt* met bodemserie Ada.

Reimaar trad dus wellicht op als de tolk van de bewoners van de Dries te Bochoute, die zich van een deel van de vruchtbare gronden die zij tot dan van de heren van Gavere mochten exploiteren, beroofd zagen.

Een andere schenking te Dikkelvenne kwam van Geraard Fleminc: *Gerardus Fleminc dedit etiam nobis alodium de hereditate Arnoldi, Giselberti, Gosuinj, qua iacet in parochia de Dickelvenna iuxta curiam n(ost)ram* (RAG, N 5, 55r°), door RAG, N 5 geplaatst onder 1170.

Tot slot was er de aankoop op 1257 juni 21 van een hofstede op (de Dries te) Bochoute van *Hughe ende Segh(er)e: ene hofstat met allen gheleghe(n) te Bochoute boven hare hof ane de st(ra)te jeghen hughen ende segh(er)en* (schepenbrief overgeleverd door AAM, N 1, 100v°, ed. CG, I, 67-68).

2.2. Velzeke

Zoals reeds boven gezegd, lag het leeuwedeel van de gronden te Velzeke.

Hier ging het vooral om oorspronkelijk bos- en moerasland; slechts één complex was reeds akker- en weiland op het ogenblik van de verwerving.

Al wat vóór 1187 door de abdij van Ninove te Velzeke ver-

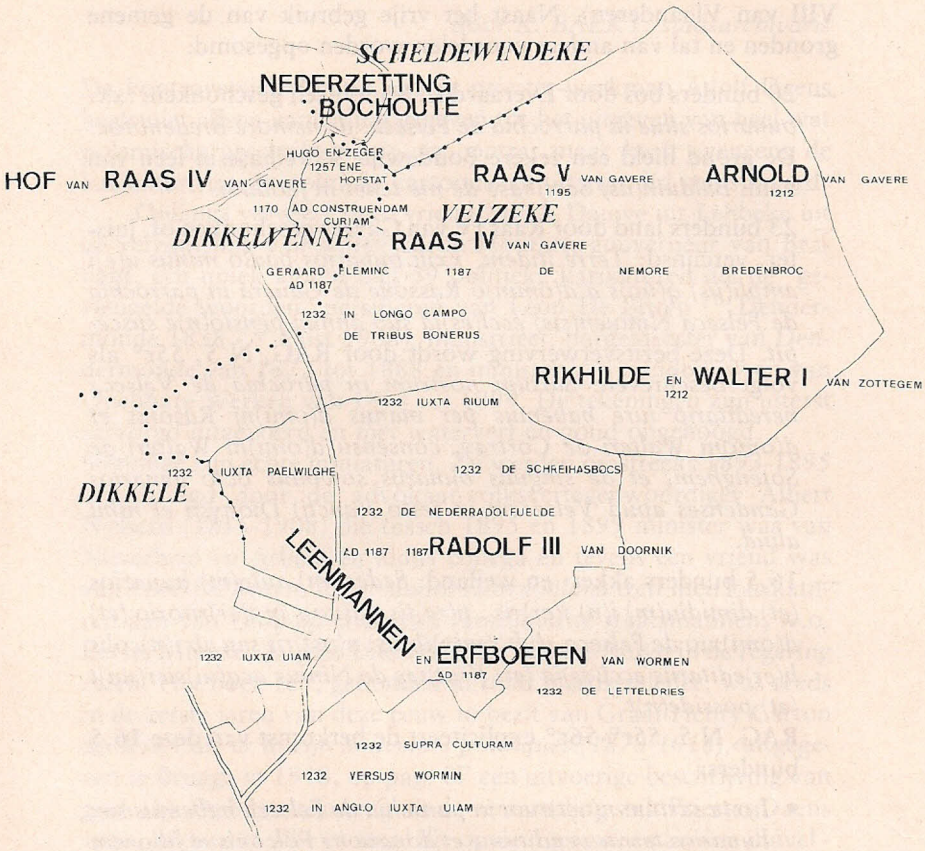

DE STICHTING
XII^{DE} - XIII^{DE} EEUW

worven werd, wordt beschreven in de bevestigingsakte RAG, NO 58 uitgevaardigd door Everaard III Radolf en bekrachtigd door diens neef en leenheer graaf Boudewijn V van Henegouwen (= VIII van Vlaanderen). Naast het vrije gebruik van de gemene gronden en tal van andere voordelen worden opgesomd:

— 20 bunders bos door Everaard III Radolf zelf geschonken: *.xx. bunarios silue in parrochia de Felseca. de nemore Bredenbroc.* De grond hield een zekere Boudewijn Schreihase in leen van hem: *Balduin(us) Screjhase de me tenet in feodum.*

— 23 bunders land door Raas IV van Gavere geschonken of, juister, vercijnsd: *Terre jtidem. xxiii bunarios paulo minus u(e)l ampli(us) q(uo)s a d(omin)o Rassone de Gauera in parrochia de Felseca Niniuen(sis) eccl(es)ia sub annua pensio(n)e suscepit.* Deze bezitsverwerving wordt door RAG, N 5, 55r° als volgt beschreven: *Sartum nostrum in parochia de Velseca hereditario iure habemus per manus d(omi)nj Rasonis et d(omi)ni Walteri de Cortray, consensu d(omi)ni Walteri de Sotenghem, et de singulis bunarijs solvimus octo denarios Gandenses apud Velsecam in festo s(ancti) Dionysii et nihil aliud.*

— 16,5 bunders akker- en weiland: *Sedeci(m) aute(m) bunarios (et) dimidiu(m) i(n) t(er)ris . p(ra)tis . q(uo)s in t(er)ritorio (et) d(omi)nio de Felseca ab ho(min)ib(us) n(ost)ris seu ab i(n)colis h(er)editariis eccl(es)ia (et) f(rat)res de Niniue acq(ui)sier(un)t (et) posside(n)t.*
RAG, N 5, 55r°-56r° expliciteert de herkomst van deze 16,5 bunders:

- *Iuxta sartum n(ost)rum in parochia de Felseca habemus sex bunarios terrae venditione et donatione Folconis et filiorum suorum Gosuinj sacerdotis, et Rodulfi de Wormin. Folco et filij sui fecerant hanc terram abiudicarj Giselberto nepoti eorum per scabinos de Velseca, priusquam eam emeremus.*
- *Rodulfus de Wormin constituit nobis tres bunarios terrae apud Wormin in vadio ad removendos, si qui forte ferent, illius partis terrae, quam nobis vendiderat, impetitores.*
- *De terra Hugonis de Wormin habemus unum bunariu(m) consimilis.*
- *Nicol seu Nicolaus cum uxore sua et liberis, consentiente fratre suo et reliquis coheredibus suis vendidit nobis septam bunarios hereditatis sua et per manu(m) d(omin)j Rasonis dedit ecclesiae n(ost)rae eleemosynam.*

Deze kleine transakties, alsook die ingeschreven onder het jaar 1197 (zie infra), werden verleden voor de machtige schepenbank van Velzeke. Zie VAN DURME 1976/77, 26-28.

In 1187 (datering door RAG, N 5, 130r° en RAG, N 84, 201) schonk Everaard III Radolf nog eens 15 bunders bos: *q(ui)ndecj(m) bunarios silue . in parrochia de Velseka de nemore Bredenbroc* (RAG, NO 59 bis) (3).

In 1195 was het Raas V van Gavere die de abdij van Ninove te Velzeke begiftigde. Ditmaal ging het om 5 bunders moeras: *uiginti iug(er)a nemoris ded(er)im ip(s)i eccl(es)ie in Brendenbroc* (RAG, NO 68).

Dit brengt ons aan een totaal van ca. 80 bunders + het exploitatiecentrum. De rest, ca. 60 bunders (zie supra), werd hoofdzakelijk verworven om 1212. In dat jaar noteren wij een tweetal belangwekkende schenkingen.

Een eerste schenking werd gedaan door Rikhilde van Doornik en haar echtgenoot Walter I heer van Zottegem: *Ego Galterus de Sotenge(m) (et) uxor mea Ricaldis ... q(uo)d q(ui)da(m) de Gand dict(us) Brama cu(m) terra qua a nob(is) feodalit(er) tenebat in parrochia de Felseca ... consentiente Egidio Screihase (et) quicq(ui)d iuris in hac terra habebat werpiente* (RAG, NO 105). Rikhilde van Doornik, dochter van Everaard III Radolf, en haar echtgenoot schonken dus een terrein dat vroeger in leen was gegeven aan het geslacht Schreihase (want Egidius was ongetwijfeld een afstammeling van Boudewijn Schreihase, die wij al eerder als leenman van Everaard III Radolf zijn tegengekomen), dat er op zijn beurt de Gentenaar Brame mee had beleend.

Ook bij de tweede schenking, nl. die door Arnold, zoon van Raas V van Gavere, duikt hetzelfde geslacht als leenman op: *q(uo)d filius meus Arnold(us) fundum in Breidenbroec que(m) Egidius cognomento Screihase ab eo in feudum tenebat* (RAG, NO 107).
Achter de oorspronkelijke belening van één bepaalde familie door zowel het geslacht van Gavere als door het huis van Henegouwen-

(3) RAG, NO 59bis wordt door RAG, N 5, 130r°-131r° het 'tweede charter' genoemd: *secundo diplomate de Bouchaut donat idem Everard(us)...'*.
Met het 'derde charter' *(tertium diploma)* wordt door RAG, N 5 de originele bevestigingsoorkonde RAG, NO 58 bedoeld.
RAG, NO 59, de kopie van NO 58, is voor RAG, N 5, 130r° dan het 'eerste charter' *(diploma j. de Bouchaut)*.

Doornik-Zottegem zoeke men het streven van de lokale heren om bij grootschalige ontginningen vermogende en ondernemende lui zoals de Schreihases in te schakelen.

In 1197 verwierf de abdij van Ninove te Velzeke nog wat kleiner bezit. Hierover bericht ons RAG, N 5, 181r°-182r°:

- *Nicolaus de Wormin vendidit et dedit nobis in el(eemosy)nam dimidium bonarium prati super Swalmam et effestucans warandisiam pepigit; Bodin de Brog dedit nobis in el(eemosy)nam dietariu(m) prati supra dicto prato Nicolai de Wormin; Habemus super Sualmam super dono Boidinj de Brog et patris sui et sororis Odae 7 dietaria prati.*
  Al dit grasland verschijnt later in de toponymie als Munkmeers 1401 *der Muenken meesch* te Ruddershove en te Strijpen. Charter RAG, NO 218 van 1250 heeft er ook betrekking op.
- *Dedit quoq(ue) Sigerus Carpentarius dimidium bonarium, Rolin Forestarius dimidium bonariu(m) et 1/2 dietarium, Godescalcq de Tilia bonarium ultra Sualmam, Rothard(us) de Wormin dietariu(m).*
- *Habemus apud Stenbecam bonariu(m) terrae quam dedit nobis Sigerus frater Gerinj et dietarium quod dedit nobis Ligardus pro a(n)i(m)a sua et 3 dietaria prati.*
- *Arnout, Anna et Sigerus fratres renovaveru(n)t concambium quod fecerant nobiscum triu(m) s(emis) dietariorum pro 2 et omne ius suum werpiverunt.*

Naast al de bovenstaande gronden, bezat de abdij van Ninove te Velzeke en Dikkelvenne heel wat tienden. In 1232 vond een tiendenruil plaats met de abdij van Hasnon, tiendheffer te Velzeke. De abdij van Ninove kreeg voortaan volgende tienden toegewezen: *i(n) Longo ca(m)po de tribus bonerijs . jux(ta) riuum . de t(ri)b(us) dietarijs de Nederradolf uelde . de sex dietarijs ult(ra) uiam iuxta riuu(m) . de duob(us) bonerijs jn anglo iux(ta) uiam . de t(ri)bus diet(ariis) iux(ta) Paelwilghe . de t(ri)b(us) bonerijs de Schreihasbocs . de sex dietarijs* (AAM, N 1, 96v°).

Aan de hoeve van Bochoute was ook een kapel verbonden.

In 1195 bedong Raas V van Gavere dat de abdij van Ninove een priester naar Bochoute zou sturen, wat op zichzelf al het bestaan van een bidplaats impliceert: *du(m)m(odo) sacerdote(m) unu(m) i(n) curti de Bochot . p(ro) mea meor(um)q(ue) salute diuina celebrante(m) habea(m)* (RAG, NO 68).

Van zijn klant ontsloeg hij de abdij van de verplichting kloosterzusters te Velzeke of te Bochoute te plaatsen: *de conuentione*

u(ero) soror(um) ponendaru(m) i(n) Bochot . u(el) i(n) Felseca . ex toto et i(n)tegro absoluo eccl(es)ia(m) (zelfde bron).

Kort daarop, meer bepaald ca. 1199, verbond hij zich tot het betalen van een jaarlijkse rente van 10 schellingen voor het onderhoud van de godslampen in deze O.L.V.-kapel: *obtuli ad capella(m) de Bochout i(n) honore s(an)c(t)e d(e)i genit(ri)cis marie constructe dece(m) solidos annuo in festiuitate s(an)c(t)i Dionisij soluendos de reditu meo Bochout ad co(m)parandu(m) oleu(m) . quo la(m)pas ardere (et) lucere debeat cora(m) s(an)c(t)o altari ad memoria(m) (et) salute(m) mei liberorumq(ue) meor(um)* (RAG, NS, ca. 1199 en AAM, N 1, 96r°).

Op de kaart van 1644/45 staat de kapel "ghefigureert" op het binnenhof tussen de hoevegebouwen en de proostwoning (RAG, N 60, kaart Bochoute).

De alleszins bescheiden inboedel wordt beschreven in 1459: *omme de capelle : te wetene, twee ornam(en)te jtem ij mesboucke / jte(m) i kelct jtem ij outer dwalen jtem twee ampullen* (RAG, N 18, 93v°).

Op 20 april 1666 verscheen i.v.m. de eredienst aldaar een order van de abt van de abdij van Ninove: *dat alle onse dienstboden van ons hoef van Bouchaut aldaer in ons capelle sullen hunnen paesschen hauden* (RAG, N 6, 8r°).

Op 20 augustus 1727 gaf de aartsbisschop van Mechelen toelating tot de verering van de relikwieën van de heilige Korneel in de kapel (MERSCH 1980, 575).

Op 21 juni 1772 ontsloeg de deken van Oordegem de kanunnik die te Bochoute verbleef, van de verplichting de mis te lezen in de kapel of er de sakramenten te bedienen (MERSCH 1980, 575).

De kapel diende ook tot begraafplaats: sommige proosten o.w. Ignatus Lenclud († 1752) en Philippus Roberecht († 1759) werden er ter aarde besteld (MERSCH 1980, 575).

3. DE EXPLOITATIEVORMEN

3.1. ? 1170-13de eeuw

Bij het droogleggen van de moerassen en het ontginnen van de bossen die de abdij had gekregen, liet de *magister curiae* (4), de kanunnik die aan het hoofd van de hoeve stond, zich bijstaan door een aantal *fratres conversi* of lekebroeders. Deze krachten

(4) De hofmeester wordt in de abbatiale bescheiden nu eens *magister* of *meester* (~ *magisterium*), dan weer *prepositus* of *proost* (~ *prepositura* of *proosdij*) genoemd. Zie hierover in het bijzonder MERSCH 1980, 571-573.

bewerkten ook het land en verzorgden eveneens de veestapel.

Hun aantal wordt geschat op 7 à 8 (SOENS 1928, 289).

Op de hoeve te Bochoute verbleef o.a. de door het Liber Miraculorum en door de obituaria zó bewierookte lekebroeder-schoenlapper Arnulf: *beata memoria Arnulphi a Velsesca, ecclesie n(os)tr(e) fratris conversi qui vilis opificio sutoris omnem tamen conversationem habuit in coelis . obiit 1215* (RAG, N 11, 161; zie ook het lange hoofdstuk XLIV van het Liber Miraculorum, ed. ROCKWELL 1925, 99).

In obituarium nr. 8 verschijnt ook nog een zekere Ascelinus: *Com(memoratio)... Ascelini de Felseca c(on)u(er)si ad succ(u)re(n)d(um)* (RAG, N 8, 130r°).

Toen de abdij van Ninove vóór 1187 van Everaard III Radolf o.a. een stuk bos kreeg te Velzeke werd haar de vrije keuze gelaten bij het exploiteren: *.xx. bunarios sylue ... ad sariendum u(e)l ad silua(m) suis t(ame)n usibu(s) nut(ri)enda(m) (et) custodiendam p(ro)ut eccl(es)ie placu(er)it* (RAG, NO 58).

Daar Everaard III Radolf als heer van Velzeke over de plaatselijke tienden beschikte, lag het in zijn macht de abdij van deze tienden te ontslaan, wat hij ook deed, doch enkel voor deze complexen, die ze zelf ontgonnen had: *decima(m) q(u)o(que) fructuu(m) toti(us) terre q(uam) f(rat)res p(rae)dicte Niniuen(sis) eccl(es)ie suis manib(us) su(m)ptib(us)que sartauer(un)t* (RAG, NO 58).

Voor de gronden die de abdij van leenmannen en eigengeërfde boeren verworven had, in totaal 16,5 bunders, moest ze wel een jaarlijkse cijns betalen: *annuo censu . denarior(um) vid(e)l(ice)t (et) auene* (RAG, NO 58) (5).

I.v.m. de tienden aldaar zouden later nog tussen de abdij van Ninove en die van Hasnon, tiendheffer te Velzeke (6), harde processen worden gevoerd. Zo deed de Raad van Vlaanderen op 21.2.1413 n.s. uitspraak i.v.m. het weghalen van tiendschoven door de pachter van de abdij van Hasnon in 1405. Deze laatste moest uiteindelijk de bewuste schoven teruggeven aan de proost van Bochoute (RAG, NL, 1413).

(5) Het ging hier om oud tenureland, in de Velzeekse heerlijke renteboeken doorgaans aangeduid als *lalant* (= laatland). Vgl. *lalant elck bundre : een halster euenen ende neghenthien penninghen parisis* (RAR, V 90, 31r° en V 102, 105v°).

(6) De abdij van Hasnon had o.a. alle tienden die Raas V, heer van Gavere, te Velzeke bezat, van deze laatste gekregen. Zie het charter van 1190 ed. VAN CLEEMPUT 1949/50, 54-55.

3.2. 14de eeuw - 15de eeuw

In tegenstelling met de situatie op de meeste hoeven van de abdij, stelt men te Bochoute vast dat het bedrijf van 1427/28 tot 1481/82 geleid werd door een broeder-hofmeester.

Vóór die periode moet de hoeve evenwel verpacht zijn geweest zoals elders: vgl. alleen al het opduiken van een isolatieve plaatsnaam als 1466 *tsMonix bruxkin,* doch vooral de passus 1466 *noch heeft de meest(er) zijn ste en bog(aer)t d(aer)an en half duufhuys en dander helt de pacht(er)e om dat hij dar louelijc wuent* (RAG, N 27, 183v° - kladkopij).

Van 1427/28 tot 1459 was het *"her" Gillis Moens* die de hoeve te Bochoute bestuurde, vanaf 1459 *"her"Christoffels Vander Hoeven.* Deze twee geestelijken sloten met de abdij dezelfde pachtkontrakten af als de wereldlijke pachters: zie de kontrakten van Christoffels Vander Hoeven van 1460 en 1476 (RAG, N 27, 66r°-67r°).

I.v.m. het beheer in bovenstaande periode hebben ons enkele merkwaardige dokumenten bereikt: ten eerste een tweetal rekeningen die Gillis Moens te Bochoute bijhield en ten tweede de uiterst interessante "lating" van de hoeve bij het vertrek van dezelfde geestelijke *jnt thof te Bouchoute prima julij anno lix jn zine ziechede* (RAG, N 18, 92v°-95r°).

Naast de baten en de lasten, alsmede het hout en de veestapel die Gillis Moens naliet en die zijn opvolger gedeeltelijk overnam, beschrijft dit laatste dokument ons zeer gedetailleerd de inboedel die in 1459 op de hoeve te Bochoute aanwezig was:

Eerst jnde keukene

iiij metaelne potte met drien decsels ; eenen grooten ketele en(de) eene(n) anderen die niet wel goet en was ; j metaelne panne en(de) yserene pa(n)ne ; drie ganspannen ; j becke ; j lampet ; drie yserene spete ; ij tanghen ; eenen brandereede ; j cruushael ; een keerysere ; j vischspaen ; eenen kraeuwele ; j schermaelt ; j tafele met ij scraghen en(de) iij bancken ; j mortier ; twee wascuupen ; twee melcheemers besleghen ; j vleeschblock ; j scarfmes ; j laghele ; ij byle ; ij spaden ; ij houmessen ; j blaesbalch ; j scaperade ; ij meshaken ; ij houtene scuppen besleghen met ysere ; stocxkene o(m)me destelen te stekene ; j scoteluat ; j riec ; j hantsaghe ; j roest(er)e ; j drieuoet ; j huessche ; j brouketele.

In de zale

een tritssoer ; j zele ; ij scraghen.

In de slaepcamere van h(er) Gillis voors(eyt)

een bedstede ; j coetsse ; j lyze ; j banc ; j zetele ; j waschcuupe ; j brootcorf ; j wyntdaze ; j naefgheer ; ij spykelboere ; j tractanghe ; j wafelysere niet goet.

In de camere bouen h(er) Gillis camere
j beddekin met j saergen sonder bedstede.

Op de gastcamere
j bedde met de(n) hooftpeluwe ; j saergye ; een bedstat.

In der maerten camere
j beddeken . j saergye

In de cnapen camere
twee bedden met de(n) hooftpeluwe(n) met ij saergyen versleten ; ij bedsteden ; j repe.

In de camere daer bouen
twee beddekens ; twee saergekens ; ij bedsteden ; v zacke ; iij vleghels.
(RAG, N 18, 93r° - 93v°).

Zijn opvolger Christoffels Vander Hoeven nam van hem over:
ij groote metaelne potte ; j ganspanne ; j diepbecken ; j metalene panne ; vij bedden en(de) ix pa(er)e slaeplakene met de(n) saergien omme de boden ; twee melcheemers met yseren banden ; j brouketele ; ij byle ; ij houmesse ; iiij spaden ; scuppen ; moervaten; meshake ; rycke ; twee besleghene waghene ; tween ploughen met huere(n) toebehoorten.
(RAG, N 18, 94r°).

En dan de rekeningen.

De rekening over 1454-55 b.v. geeft ons een zeer goed beeld van de manier waarop Gillis Moens de hoeve exploiteerde.

Alles werd zorgvuldig opgetekend in rekenboek nr. 17 van de abdij, RAG, N 17.

De ontvangsten vindt men op 65v°-66r°.

Hoofdelementen ervan zijn de opbrengst van de verkoop van schapen, wol, karpers en houtvoorraden uit het Munkbos en de

(7) *ganspanne* 'grote pan', *becke* 'wasbekken', *lampet* 'lampet(kan)', *spet* 'braadspit', *brandereede* 'haardijzer', *vischspaen* 'schuimspaan', *kraeuwele* 'vleeshaak', *scraghe* 'onderstel', *scarfmes* 'hakmes', *laghele* 'kruik, vat', *houmes* 'houwmes', *meshake* 'mesthaak', *drievoet* 'drievoet(tafeltje)', *huessche* 'hengsel', *trittsoer* 'buffet', *coetse* 'bedstede', *lyze* 'voetbankje', *wyntdaze* windas', *naefgheer* 'grote timmermansboor', *spykelboere* 'smalle boor'.

uutpachte of verpachting van landerijen die niet rechtstreeks door de hoeve te Bochoute geëxploiteerd werden, omdat ze te ver afgelegen waren.

De uitgaven staan op 61v°-65r°.

Eerst komt de *oudescult* (61v°), een soort jaarlijks pensioen uitbetaald aan personen die in de kas van de abdij een som geld gestort hadden.

Te Bochoute kwamen er een zestal pensionarissen voor: *Robbrecht Scheldack(er)e, Joes van Crabbinghen, Claeus de Coeyere handwerck(er)e, De Corte Dries, Laureyse de Coeyere* en *Jaenkin van Hoechbosch,* alle blijkbaar uit de omgeving van de hoeve te Bochoute. Enkelen behoorden ook tot het dienstpersoneel van de hoeve.

Dan volgt de boeiende post *costen en(de) theeren ghedaen bynnen de(n) houe bij h(er) Gill(is) vors(eyt) en(de) zine(n) boden etc.* (62r°).

Onder *boden* dient men het vaste dienstpersoneel zoals wagenknechten, koewachters en meiden die op de hoeve te Bochoute presteerden, te verstaan.

Ziehier welke mondkost de hofmeester voor al deze dagloners en zichzelf tijdens het rekenjaar 1454-55 inkocht:

graan : *van xliiij halst(eren) iij muekins coorens ; van vj halste(ren) gruus ; vj muekins vitssen ; van eenre viertalen gheerste(n) ; van iij halstere gruus ;*

vlees : *van eene(n) haluen rende ; van rentvleessche en(de) scapenvleessche ; van xlvij kiekene(n) ... d(aer) af de iij ware(n) poelgen ; van vj ganzen ; van eenre vetter gans ; van eenen haze ; van eene(n) hentvoghele ; van vj verkenen ende iij rendere(n) te slane* (eigen produktie) ;

vis : *j tonne harincx ; van eene(n) vate harincx ; van kelgiote ; van ij cabbeliauwe ; j S ponde vetvischs en(de) van panharinghe ; van zeevissche boven dat voren staet te wetene ruussche, haringhe, pladdise en(de) andere ;*

drank : *van xxiiij vate(n) van biere ; van lxxx stoepe wins ;*

allerlei : *van souffrane (ende) ghinghebeer poudre en(de) peper ; noch van souffrane en(de) specien ; jt(em) caes ; van boteren ; van broede ; va(n) x halste(ren) souts ; van eyeren ; van xxv S stoepe smouts ; van viij steene vyghen ; it(em) ix ponde rossijns ; va(n) j viert(alen)*

composts ; van j S scoeue loecx en(de) j viert(alen) anyuuns ; van iij S stoepe ysijls ; van iiij oncen pepers en(de) mostarde (8).

Op 62 v° verschijnen een aantal kleine posten:

— *van erueliken renten;*

— *van the(er)en buuten ghedaen bij h(er) Gill(is) vors(eyt) en(de) zine(n) bode(n);*

— *jn bruulochte(n),* de huwelijksgeschenken gegeven aan de dochters van het dienstpersoneel, pachters en andere personen, b.v. *ter bruulocht sontffanghers docht(er)e van Gauere ; ter bruulocht smeyers docht(er)e va(n) Bouchoute ; ter bruulocht va(n) ons smets docht(er)e;*

— *jn houesscheden ghegheue(n),* fooien en dergelijke b.v. *jn offerande(n) te sente toys voor de beesten ; den jagers miins he(er)en va(n) Charloes ; den boden ... te harer nuwen jare ; den jaghers miins he(er)en van Scoersse die eene(n) wolf gheuanghe(n) hadde(n).*

— *vestyarie om h(er) Gillis.*

Op 63r° staan de uitgaven *van hernassche* etc., de uitrusting van het landbouwbedrijf.

Er werden o.a. aangekocht: talrijke *stringhe(n), tueghels, ploechlynen, haeltre(n), boschlinen, coebande, cordeele, breydele, daccorde(n), bassen mette buucrieme(n), nieuwe goreelen,* verder ook een *roskamme.* Wagens en ander landbouwgereedschap werd hersteld: vgl. *van tween heeghde(n) te vertandene* (9).

Op 63r°-63v° gaat het om het huisraad.

Naast laken en garen worden opgesomd: [*van*] *eenre boterteelen, eerdene(n) teelen, zeempotten, steennene drynckannen, eene(n) guetelinc ketele, twee haegwanten, eene(n) drauic zef, eenre lise en(de) j docken* (10). Men vindt er tevens een artikel als *vande(n) badecuupen te maken.*

De personeelslast begint op 64r° met wat *den ghehuerde boden bij iaerscare(n) en(de) termine* uitbetaald werd.

Hier vernemen wij dat niet minder dan 14 personen, o.w. 3

(8) *hentvoghele* 'gander', *vetvisch* 'zeevis', *ghinghebeer poudre* 'gember', *ysijl* 'azijn'.

(9) *stringhe* 'touw', *haeltre* 'halster', *kordeel* 'leireep', *daccorde* 'dekkoord', *heeghde* 'eg'.

(10) *drauic zef* 'gevlochten zeef', *lise* 'voetbankje', *docke* 'blok, klos'.

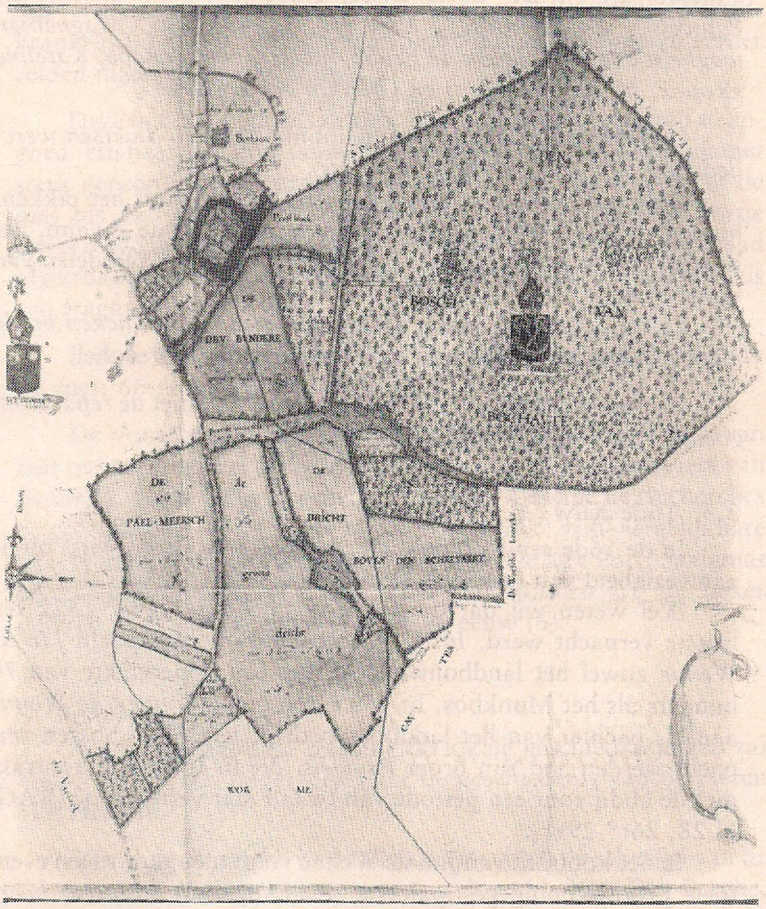

HET BEDRIJF
1644/45

vrouwen, voltijds en onder jaarlijks kontrakt op de hoeve te Bochoute tewerkgesteld waren: *Hannekin van Aelst, Jan de Witte scheep(er)e, Guedekin de waghencnape, Joes Moens* (familielid van de hofmeester?), *Joes van Crabbinghe(n), Claeus de Groote handwerck(ere), De Corte Dries, Rubbr(echt) Scheldack(ere), Pauwels de Groote coey(ere), Ha(n)nin Hagheman waghe(n)cnape, Gillekin de Brune onderwaghe(n)cnape, Kateline sRoucx, Marie Lancbeens* en *Grietkin vander Beke.*

Op 64v°-65r° komen dan de loonkosten *van diuersen werclieden jn den oecxt en(de) anders(ins).*

Deze loonwerkers werden per dag betaald voor het pikken, hooien, maaien, wieden, ruimen van beken zoals de Zwalm, het hoeden van de varkens, het zwingelen van vlas, het bundelen van hout, etc.

En bij het lezen van het artikel *van biere ghedroncken bij de maeyers en(de) hoyers* denkt men natuurlijk aan Breughel.

De post uitgaven wordt op 65r° afgesloten met de *reparacien ghedaen jnt voors(eyde) hof van huussinghen etc.*

3.3. 16de eeuw

In de 16de eeuw vinden wij plots niets meer dat wijst op de aanwezigheid van proosten of meesters.

Wel weten wij dat de hoeve te Bochoute vanaf 1522 ten laatste verpacht werd. In dat jaar pachtte meer bepaald *Jan de Wenne* zowel het landbouwbedrijf met een oppervlakte van 70 bunders als het Munkbos. In 1535 treffen wij *Simoen de Wenne* aan als pachter van het landbouwbedrijf, terwijl de bossen verpacht werden aan zijn broer *Pauwels,* die in 1547 zijn kontrakt met de abdij voor een periode van twaalf jaar vernieuwde (RAG, N 28, 26r°-29v°).

In het kontrakt van Jan de Wenne vindt men m.b.t. een eventuele proostwoning gestipuleerd: *maer ingevalle mijne(n) heere de(n) prelaet geliefde(n) aldaer te houwene ofte tordo(n)neren eenen religieux ofte capellaen binnen dese(n) voors(eyden) termijne die sal daer hebben jnt grootte huys dwelc hier wart gereserueert zijn woenste tonser gelieften...* (RAG, N 28, 27r°), wat duidelijk impliceert dat er in 1522 geen proost aanwezig was.

In 1572 pachtte *Jehan Schollaert tHof te Bochaute... daraf up Velzeke gheleghen es lxiij b(undere) en heuet ouergedreghen te Dickelvene daer hy pachtere zijn sacrament haelt* (SAG, P, Velzeke 1572, 57r°). *Joos Cobbaert* pachtte op dat ogenblik het Munkbos, *Gillis Aelbrecht* ca. 17 bunders 2 dagwanden land,

meers en bos (SAG, P, Velzeke 1572, 3r° en 2v°).

Voor het laatste kwart van de 16de eeuw ontbreken alle gegevens.

Zoals overal in de Zuidelijke Nederlanden, woedden toen ook te Bochoute de politiek-religieuze troebelen in alle hevigheid.

Dat 1580 en 1581 voor het dorp Velzeke uiterst rampzalige jaren waren, verneemt men bij de Potter-Broeckaert, Velzeke-Ruddershove, 22.

Het is bijna zeker dat ook de hoeve te Bochoute toen een prooi der vlammen was.

3.4. 17de eeuw - 1797

In de 17de eeuw verscheen opnieuw een geestelijke op de hoeve, ditmaal evenwel niet meer als broeder-hofmeester, doch uitsluitend als geestelijk herder.

Hij bewoonde ook een afzonderlijk gebouw, de Proosdij (hier als concretum in tegenstelling met vroeger, toen het woord enkel als abstractum gebruikt werd): ca. 1694 *Prosdey van Bochoute, Prosdie.*

Voor de periode 1616-1797 somt Mersch een 13-tal proosten op (MERSCH 1980, 573-575).

Zoals in de 15de eeuw, kreeg de proost persoonlijk een aantal percelen toegewezen. Zie 4.1.

In de 17de en 18de eeuw werd het bedrijf in pacht gegeven.

De belangwekkendste wijziging in de exploitatie was de splitsing van het bedrijf.

In 1719 verrees te Velzeke op het domein nl. een tweede hoeve.

Dat deze situatie echter reeds in 1681 haar predisposities had, moge blijken uit volgend overzicht van de verpachting.

In 1653 en 1662 werd de hoeve nog met 75 bunders 278 roeden nuttig land verpacht aan *Jan Stevens* (RAG, N 30, 107).

In 1681 (de Proosdij 'vaceerde' op dat ogenblik) was *Jan de Bosscher fs. Lievens* pachter van de hoeve met - amper - 30 bunders (RAG, N 29, 92v°-93v°).

In 1682 was het *Engelbert Eylenbosch* (RAG, N 29, 118r°).

In 1684 pachtte *Adriaen Taije* de hoeve met ca. 36 bunders (RAG, N 62, 186).

In 1689 wordt het landbouwareaal toegelicht: *Geert vander Haegen* pachtte dan de hoeve met 30 bunders 129 roeden, alle ver van de hoeve zelf gelegen (op de Paalmeers, de Grote Dricht, etc.) (RAG, N 29, 118r°-189v°).

Jean Paul du Sart volgde hem op in 1719. Hij pachtte 32 bun-

ders 50 roeden en 5 voeten (RAG, N 86, 1r°).

In 1732 en 1739 was het de beurt aan *Joannes Thienpondt fs. Jois* (RAG, N 86, 1 v°) en van 1758 tot 1779 aan *Frans Dierickx,* die 28 bunders 176 roeden en 5 voeten pachtte (RAG, N 79, 13 en 73). Zijn familie wordt er ook aangetroffen in 1794 (RAG, N 142, 145).

Frans Dierickx bewoonde zeker al de nieuwe hoeve op de Grote Dricht, die later als het Hof te Magerlande verschijnt (RAG, N 79, 13), zijn voorgangers Du Sart en Thienpondt misschien ook, vermits de abt van de abdij ons in zijn dagboek meedeelt, dat men in 1719 te Bochoute een nieuwe hoeve bouwde (MERSCH 1980, 574).

De rest van het bedrijf werd in 1796 eveneens door de familie *Dierickx* gepacht (RAG, N 142, 144). Dit 'tweede bedrijf' omvatte de oude hoeve te Bochoute plus 18 bunders 349,5 roeden en was voordien al gepacht geweest door *Peeter Jo(ann)es van Hauwermeiren,* meer bepaald van 1760 tot 1795.
Vóór hem had de proosdij dit bedrijf geëxploiteerd (RAG, N 79, 89), een situatie die in feite te presumeren is vanaf 1681. Merken wij nog op dat het hier gaat om het beste en het dichtst bij de oude hoeve gelegen land.

Vanaf 1644/45 tot het einde van het Oud Regiem stond ook het Munkbos direkt onder het beheer van de abdij (RAG, N 60, 96v°).

Dezelfde toestand van tweeledige exploitatie treffen wij aan als, na de afschaffing van de kloosters in België in 1796, het domein van de abdij van Ninove te Dikkelvenne en Velzeke als nationaal goed onder de kamer komt.

Ten eerste de hoeve te Bochoute, op 19.10.1795 nog voor 9 jaar in pacht genomen door *Francois Dirick* en beschreven als *une cense sise et située en la commune de Dickelvenne canton d'Oosterzeele sur la base cour de la maison de campagne appellée prevoté de l'abbaye de Ninove consistant en une maison d'habitation avec les écuries, étables à vaches batis de brique et en bon état, une grange construite de terre et de bois en mauvaise état... 19 B. 296 R.*

Dit bedrijf, geschat op 13.415 pond, werd op 15 ventose V (5 maart 1797) voor 42.000 pond verkocht aan de Gentse burger *Van Aelbrouck* (RAG, S 1317).

Ten tweede de hoeve te Velzeke, op 12 juli 1793 nog voor 9 jaar verpacht aan de erfgenamen van *J.F. Dierickx* en beschreven als *la cense de Magerlande sise et située en la commune de Velsicque consistant en une maison d'habitation, écuries et étables à*

vaches et à cochons avec une petite grange au midi batis de brique et en bon état, à l'occident une grange construite de bois au nord l'entrée... 28B. 196 R.

Dit bedrijf, geschat op 17.481 pond, werd op dezelfde dag als het eerste voor 53.500 pond verkocht aan de Gentse burger *Vidal* (RAG, S 1317).

Ook het uitgestrekte Munkbos werd als nationaal domein geveild.

Zie 4.4.1.

4. DE ORGANIZATIE VAN HET BEDRIJF EN HET BODEMGEBRUIK IN HET LICHT VAN DE PLAATSNAMENVOORRAAD.

Terwijl de 12de- en 13de-eeuwse charters en de schaarse plaatsnamen die ze bevatten, ons in de eerste plaats over het ontstaan van het *uuthof* en het uitzicht van het landschap te dien tijde informeren (zie supra), werpen de latere bronnen vooral een licht op de evoluerende organizatie van het bedrijf en het in funktie daarvan staande bodemgebruik.

Als belangrijkste bronnen zijn te vermelden:

1. de 'metingen' van 1466 (RAG, N 27, 182v°-183v°) en 1644/45 (kaartboek RAG, N 60, 94r°-96v°) en het landboek van Velzeke van 1703/04 (RAR, V 107, 293v°-296v°);
2. de pachtkontrakten van 1522 e.v. (RAG, N 28, 26r°-29v°) en de pachtboeken van 1663 - (RAG 29, 188r°-189v°) en midden 18de eeuw (RAG 79, I, 6-11);
3. de processen-verbaal van de tekoopstelling van de pachthoeven als nationaal domein in 1797 (RAG, S 1317).

De meeste van deze bronnen bevatten een schat aan toponymisch materiaal, dat - in tegenstelling met het beeld dat een wereldlijke samenlevingsvorm zoals een dorp of een gehucht op dat stuk vertoont - bijna hoofdzakelijk bestaat uit composita duidend op de funktie die de respektieve percelen op een bepaald ogenblik in het bedrijf toebedeeld was.

Een tweede vaststelling hierbij is, dat de toponymische specificiteit sterk afneemt na de 16de eeuw (godsdiensttroebelen; verdwijnen drieslagstelsel). Deze opmerking geldt overigens de toponymische kreativiteit en produktiviteit van een gebied als Zuid-Oost-Vlaanderen in het algemeen.

4.1. De hoeve en omgeving

Zoals sub 2 werd uiteengezet, lag het exploitatiecentrum op

Dikkelvenne.

Het was omwald door 1466 *de Viuers* en 1466 *den O(m)meloep.*

De onmiddellijke omgeving werd gekenmerkt door een uitgesproken 'gesloten bewoningslandschap': naast de boomgaarden 1466 *Bog(aer)t* en 1466 *den Nieuwen bog(aer)t* treft men er percelen aan ingenomen door de veestapel (melkvee; zuigkalveren) en door een aantal intensieve teelten: 1466 *aent Hofwee; 1466 den Coebucht; 1466 den Caluerbucht;* 1466 *den Bosch driesch; 1466 de(n) Hoplochtinc.*

Ook de *meester* of *proost* kon in 1466 reeds persoonlijk beschikken over een aantal percelen: 1466 *een S buend(ere) broux,* in 1644/45 *Prostbosselken; 1466 tsMonix bruxkin* of *een brouck aent hof daer j viu(er)kin jnne leyt omtrent S buend(ere),* in 1644/45 *Prostmeerselken... met een vijverken.*

Blijkens de toponymie werden aan de proosdij later nog een aantal percelen toegewezen: 1644/45 *een besloten blocxken genoempt Prostblock; Prost groot block; Prost vijverken in(den) Driesch te Bochaute.*

Ook andere percelen in de omgeving van de hoeve verschijnen in 1644/45 als *blok: het Block; een loofblock; een besloten block.*

Voor het veelvuldige verschijnen van dit toponymisch element, in die tijd in Zuid-Oost-Vlaanderen synoniem van *veld,* doch er dan nog niet zo sterk ingeburgerd, is de kompilator van het kaartboek van 1644/45, de gerenommeerde kartograaf Philips de Deijn, zelf verantwoordelijk. Hij gebruikt dit element ter aanduiding van geheinde kavels nl. passim in het bovengenoemde kaartboek, zo b.v. ook op de kaartbladen 'Strijtem' en 'Meerbeke 1'.

Het woekeren van *blok* op zijn beurt illustreert de teloorgang van het 'typische' toponymische lexikon van vroeger.

Voor de oprichting van een tweede hoeve in 1719, het Hof te Magerlande, verwijzen wij naar 3.4.

4.2. Het akkerland

De konsekwente toepassing van de drieledige vruchtenwisseling wordt beschreven door het pachtkontrakt van 1522: het *wint(er)coerne* totalizeert een oppervlakte van 15 bunders 300 roeden, de 'dricht' *met gueder euen(en)* van 17 bunders en de *brake* van 17 bunders 50 roeden.

In tegenstelling met de meeste andere bedrijven van de streek, waar de percelen van één der drie 'drichten' hopeloos versnipperd

lagen over de diverse 'kouters' (b.v. de gronden van de pachthoeve van het Gentse Hebberechtsgodshuis te Wormen), lag het akkerareaal van de hoeve van de abdij van Ninove te Dikkelvenne en Velzeke gekoncentreerd in enkele reuzenblokken. Waar dit elders niet mogelijk was, konden hier vaste 'drichten' gevormd worden. Het abstractum *dricht* (het woord duidt de bewerking van één der drie slagen aan) kon dus neerslaan als plaatsnaam: 1466 *de Middelcout(ere)* > 1522 *de Grootte dricht;* 1644/45 *de Dricht boven den Schreyaert.*

De toponymische verstening van *dricht* wordt definitief ingeluid als het drieslagstelsel zelf verdwenen is (tweede helft van de 16de eeuw).

In 1719 onderging de exploitatie gevoelige wijzigingen: er werd een tweede hoeve opgetrokken die voortaan een deel van de landbouwgrond toebedeeld kreeg.

Op deze evolutie was in feite al geanticipeerd tussen 1664 en 1681, toen nog slechts ca. 30 bunders in pacht werden gegeven en de rest door de proosdij resp. abdij zelf werd geëxploiteerd (zie sub 3.4.).

In het pachtkontrakt van Geert Vander Haegen van 1689 verschijnen zelfs enkele nieuwe toponiemen: *een partije lants genaemt Hemelrijcke (hemelrijcke = hammerick/ham* 'pratum' bij Kiliaan) en *eenen meersch genaemt den Harlacken meersch* (RAG, N 29, 188), waarover infra.

Een merkwaardig voorbeeld van verstening en ontkoppeling van het aanvankelijke benoemde is 1644/45 *de Drijbunder.* Met zijn oppervlakte van 7 bunders 219 roeden is dit perceel in feite de samenvoeging van 1522 *de Corte Drie buend(eren)* en 1522 *de Lange Drie buend(eren)!*

4.3. Het grasland

4.3.1. Het hooiland

Het oudste *meers*toponiem is 1466 *ande(n) Palmersch.* Dit oude grasland, door de eigengeërfde boeren vóór 1187 aan de abdij van Ninove geschonken of verkocht (zie RAG, NO 58: *de ... p(ra)tis*) en waar bodemserie Aca overweegt (met aan de randen bodemseries Acp en Adp), werd naderhand in akkerland herschapen (zie RAG, N 28, 27 r°).

Met deze wijziging in het bodemgebruik zijn waarschijnlijk andere mutaties in verband te brengen, in casu het aanleggen van nieuwe meersen: 1522 *de(n) Nieuwe(n) mersch tuys* en 1466 *den Nieuwen mersch* > 1644/45 *de(n) Peerdenmeersch.*

Wellicht ook 1522 *de(n) Maymersch* > 1644/45 *den Lan-*

genmeersch.

Landschappelijk en topografisch is de Langemeers een kuriositeit. Hij vormt één brede, 2 m tot dieper uitgegraven draineringsstrook tussen twee 'drichten'.

Een bronniveau, alwaar 1522 *de(n) Luucviv(er)e* > 1644/45 *Plattevijver,* watert via de Paardemeers af in de Munkbosbeek.

Wellicht houdt de merkwaardige fysionomie van de Langemeers verband met kleiwinning met het oog op het vervaardigen van baksteen voor de hoevebouw. Vgl. volgende passus over een aanpalend perceel: 1522 *de weyde(n) dair de kareelove(n) plach oppe te stae(n) mette(n) Screyaerden.*

Uiteindelijk hebben de Langemeers (bodemserie Ahp) en (±) de Paardemeers (bodemserie Aep) de rol van de Paalmeers overgenomen: ze werden hooiweiden.

I.v.m. de Paardemeers nog: het verwijzen van de sterke viervoeters naar de drassigste oorden wordt ook elders in het Vlaamse land vastgesteld.

De plaatsnaam 1689 *den Harlacken meersch* (zie sub 4.2.) herinnert aan de inkwartiering aldaar van een regiment *harlacken* (11).

4.3.2. Het graasland

Het graasland voor runderen en schapen lag in 1422 en ook in 1522 aan de periferie van het domein (grens met de Wormenkouter).

Vóór de schenking aan de abdij was het waarschijnlijk akkerland: 1466 *de Cleyn wee op den S(c)reyart;* 1466 *de Groote wee op den Screyart;* 1466 *aen Wormene coutere j buend(ere) weeden;* 1466 *de wede aen Stalparts haghe.*

In 1644/45 lag het opnieuw onder de ploeg.

In 1522 vertegenwoordigden gras-, hooi- en broekland, in totaal 14 bunders 100 roeden, 28,5 % van het bedrijf, wat 5 % boven het gemiddelde van de streek is.

De toestand in de 14de eeuw zal denkelijk niet erg verschillend zijn geweest.

Bij de 'lating' van broeder-hofmeester Gillis Moens in 1459 wordt de samenstelling van de veestapel nauwkeurig meegedeeld: 139 schapen (hamels, ooien, lammeren), 29 runderen (waaronder 1 stier), 6 varkens en 4 paarden (waaronder 1 ruin) (RAG, N 18, 92v°-95r°).

(11) De *Harlacken* waren tijdens het derde kwart van de 17de eeuw in onze gewesten voor de Franse kroon optredende huurlingen. Ze ontlenen hun naam aan een zekere Jean-Louis d'Erlach, van Zwitserse herkomst en maasschalk van Frankrijk in 1647.

Het grote aantal schapen en vooral runderen laat vermoeden dat de weiden behoorlijk verzorgd waren. Bovendien waren er steeds enkele 'houwen' van het Munkbos die zich tot begrazing leenden.

Naast vlees, leverden de schapen de zo geprezen Vlaamse wol. De rekening over 1454-55 leert ons dat broeder Gillis Moens in dat jaar te Oudenaarde liet verkopen: *xc stucken wullen, vj hamels, vij S steene lamwullen, drie huuden* en *vj scaepuachten* (RAG, N 17, 65v°).

4.4. Bossen en vijvers

4.4.1. Bossen

Het grote Munkbos ca. 1390 *de Mo(n)necbosch* besloeg de helft van het domein. Het lag op Velzeke en maakte aanvankelijk deel uit van het uitgestrekte moerasgebied Breidenbroek.

De zinsnede 1466 *den Ouden Bouchout d(aer) ziinde bosch lxxii bue(n)d(ere)* doet denken aan het aanpalende Bochoute 1187 *Bochout* (waar de bosnaam nederzettingsnaam was geworden). Daaruit zou men kunnen afleiden dat 1466 *den Ouden Bouchout* op primaire bosvegetatie slaat. Ook in 1187 lagen delen van het moeras Breidenbroek onder bos, vgl. *.xx. bunarios sýlue* (RAG, NO 58).

Anderzijds dient men er rekening mee te houden dat in het Breidenbroek in de 12de eeuw ook al aanplantingen waren gebeurd. Vóór de heren van Velzeke er de abdij van Ninove herhaaldelijk begiftigden, hadden zij nl. sommige delen van hun grondbezit aldaar in leen gegeven aan een zekere Boudewijn Schreihase (zie 2.2.). Aan een bos dat deze laatste er - wellicht onder impuls van de heren - had aangelegd, herinnert 1232KXIV *Schreihasbocs.*

Het Munkbos werd nu eens verpacht, dan weer - alvast vaker dan het landbouwbedrijf - door de abdij zelf geëxploiteerd. Zie 3.4.

In 1522, 1535 en 1547 werd het Munkbos verpacht (RAG, N 28, 26r°-29v°).

Vanaf 1644/45 tot het einde van het Oud Regiem was dit niet meer het geval.

Legio zijn de verkopingen van hout door de abdij (zie b.v. RAR, V 65).

Met het oog op het kappen van het slaghout was het bos verdeeld in een aantal 'houwen'. Het pachtkontrakt van 1522 laat de pachter toe en legt hem op *alle jare te houwene en(de) te me(n)tinerene eenen houwe gecostumeert op de seluen bosch gelijc*

tvermaecsel van elcken houwe bewijst (RAG, N 28, 26r°).

Ook ten tijde dat de geestelijke hofmeesters de hoeve bestuurden, was de verkoop van slaghout een belangrijke bron van inkomsten.

Zo vernemen wij onder de post *van houte te makene* voor 1455/56 wat de inkomsten en uitgaven waren.

De werklieden leverden *mutss(aer)de, rumelinghe, latstocke, fasseele, dacroeden* en ook een hoeveelheid *haeghehouts* en *sophouts* af (RAG, N 17, 134v°) (12).

Het meeste hout werd *jnt bant v(er)cocht.* Daarnaast kon er ook nog hout gekocht worden per *zeellyne* of *lyne* (RAG, N 18, 92v°).

Na het midden van de 17de eeuw werd het bosareaal sterk uitgebreid. De Ferrariskaart van 1777 toont ons de bebossing van de Dricht boven de Schreiaard (volledig) en van de Paalmeers (partim).

Waarom precies in 1689 de toponiemen *den Jongen bosch* (4x) en *den Grooten bosch* verschijnen, wordt door volgende tabel verduidelijkt:

jaartal	1466	1522-35	1644/45	1703/04	1758/60	1796
bosareaal (het goed heeft een tot. opp. van ca. 140 bun-) ders)	ca. 70 bunders	ca. 70 bunders	63 bunders 203 roeden	87 bunders 22 roeden + deel van 3 bunders 213 roeden	ca. 92 bunders	ca. 98 bunders

Na als nationaal domein te zijn verkocht, werd het Munkbos tijdens de eerste helft van de 19de eeuw gerooid. Grote brandvlekken op de plaatsen waar aan houtskoolwinning werd gedaan, zijn nog met het blote oog waarneembaar. Op luchtfoto's tekenen ze zich nog beter af.

Een zekere J.-B. Dumst uit Lessines was de eerste eigenaar. Hij liet middenin het gerooide complex een 3-ledige landbouwstokerij (met o.a. de XX *Munkboshoeve* en *de Suikerijhoeve*) optrekken. Het projekt mislukte en het domein werd verkocht aan H.J. Vifquin uit Tournai (DE POTTER-BROECKAERT, Dikkele, 3).

(12) *vermaecsel* 'hoeveelheid gebonden of althans ge- of verbruiksklaar hout' (vgl. STALLAERT, III, 561, alwaar verkeerd verklaard), *mutssaerd* 'takkenbos', *rumelinck* 'twijgenbos', *fasseel* 'knuppelbos', *sophout* 'snoeihout'.

Vifquin was vrijmetselaar en wekte de achterdocht van de plaatselijke overheid en ook van de bevolking. Rond zijn figuur bestaan trouwens nog steeds ontelbare verhalen. Vifquin liet het domein in 1857 na aan zijn zuster, die het - volgens de volksmond 'tot lafenis van de ziel van haar broer' - in 1859 aan de C.O.O. van Tournai overmaakte.

Op 22.11.1976 verkocht deze laatste instelling het Munkbosdomein aan de N.V. Matexi en aan de vroegere pachters (Weekblad Knack, 49 (8.12.76), 48).

4.4.2. Vijvers

Aan de vijvers (> viskweek) werd zoals elders uitzonderlijke zorg besteed. Dit moge blijken uit volgend excerpt van 1522: *jt(em) zal oic vind(en) de selue pacht(er)e de voirs. viuers ghespijsts de welcke hii oic alzo late(n) moet tsijne(n) afscedene te wetene op de gracht iij^c anthernoys en(de) gruus genoch: jt(em) op de viuers aen Jan Fierens j^c anthernoys en(de) ij^c gruus jt(em) opde(n) Conkelviu(er)e xl anthernoys en(de) l gruus jt(em) op de(n) Bosch viuere iij^c a(n)thernoys en(de) iij^c gruus ende moetten de selue viuers late(n) wel geruympt ende geslobbert so dat behoort* (RAG, N 28, 27v°-28r°) (13).

De viskweek bracht de abdij resp. de pachter een aardige stuiver op. Zo vermeldt de post inkomsten van de hoeve te Bochoute voor 1454/55: *van cccxx carpers ontf. xxxiij sch. vj d. gr.* (RAG, N 17, 65v°).

De meester of proost behield gewoonlijk het genot van een vijvertje aan de hoeve en ook nog van eentje op de Dries te Bochoute (zie 4.1.).

(13) *antenoys* 'visjes van één jaar oud', *gruus* 'jonge visjes'.

GENEALOGISCHE TAFEL

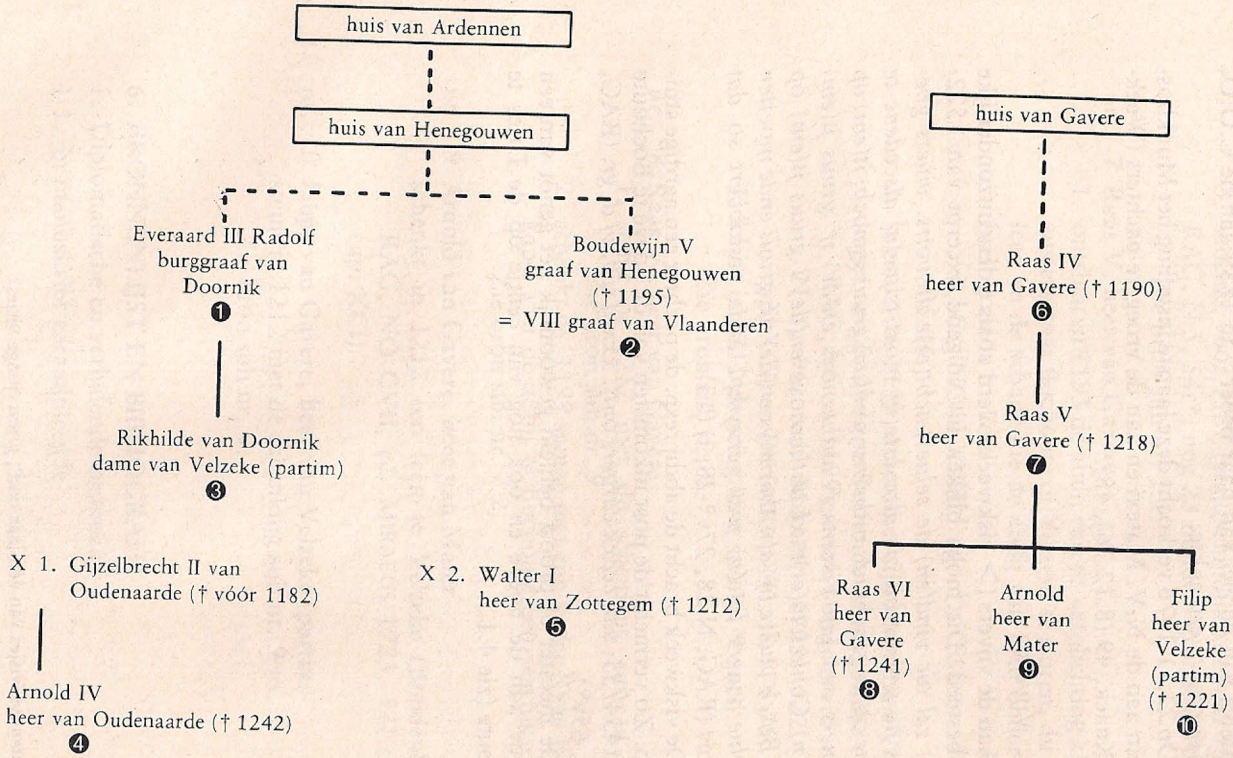

TOELICHTING BIJ DE GENEALOGISCHE TAFEL

Huis van Henegouwen - Doornik - Zottegem

nr. 1 **Everaard III Radolf, burggraaf van Doornik**

1. vaardigt in 1187 de bevestigingsoorkonde van het bezit van de abdij te Velzeke uit en schenkt zelf 20 bunders bos.
   RAG, NO LVIII, ed. DE SMET 1841, II, 796-97 (RAG, NO LIX is er een kopie van, zie ed. DE SMET 1841, II, 798-99).
2. schenkt nog 15 bunders bos.
   RAG, NO LIX bis (gedateerd 1187 in RAG, N 5, 130r°).

nr. 2 **Boudewijn V, graaf van Henegouwen**

1. keurt de schenking door Everaard III Radolf (*'cognatus meus'*) sub nr. 1.1. goed en bevestigt ze.
   Zie bron sub nr. 1.1.
2. keurt de schenking door Everaard III Radolf sub nr. 1.2. goed en bevestigt ze.
   Zie bron sub nr. 1.2.

nr. 3 **Rikhilde van Doornik, dame van Velzeke (partim) en dochter van Everaard III Radolf**

schenkt in 1212 maart samen met haar tweede echtgenoot Walter I, heer van Zottegem, een stuk grond te Velzeke.
RAG, NO CV, ed. DE SMET 1841, II, 828-29.

nr. 4 **Arnold IV, heer van Oudenaarde en zoon van Rikhilde van Doornik uit haar eerste huwelijk**

keurt in 1213 n.s. de schenking beschreven sub nrs. 3 en 5 goed.
RAG, NO CVI, ed. DE SMET 1841, II, 829.

nr. 5 **Walter I, heer van Zottegem**

schenkt in 1212 maart samen met zijn echtgenote Rikhilde van Doornik een stuk grond te Velzeke.
Zie bron sub nr. 3.

Huis van Gavere

nr. 6 **Raas IV, heer van Gavere**

1. wordt in 1166 samen vermeld met Zeger van Ruddershove en Robert, de klerk van Velzeke.
   RAG, NO XXIII, ed. DE SMET 1841, II, 769.
2. schenkt vóór 1187 (waarschijnlijk reeds in 1170, zie

RN 5, 54r°) een deel van zijn allodium te Dikkelvenne-Bochoute.

Charter overgeleverd in het Liber Miraculorum, cap. 14, ed. ROCKWELL 1925, 69-70.

3. schenkt vóór 1187 (waarschijnlijk reeds in 1170, zie RAG, N 5, 54r°) nog 23 bunders grond te Velzeke.

Zie bron sub nr. 1.1.

nr. 7 **Raas V, heer van Gavere**

1. ontslaat in 1195 de abdij van de verplichting klooster-zusters naar Bochoute of Velzeke te sturen, dit om het leed en de schade die de abdij van hem ondervonden had, goed te maken.

RAG, NO LXVIII, ed. DE SMET 1841, II, 805-06.

2. schenkt ca. 1199 samen met zijn zoon Raas VI aan de kapel van de abdij te Bochoute een jaarlijkse rente.

RAG, NS ca. 1199 en ook overgeleverd in AAM, N 1, 96r, ed. MIRAEUS 1723, 522 (lib. II, cap. XCI) en DE SMET 1841, II, 875-76.

3. keurt in 1212 de schenking sub nr. 9 goed.

Zie bron sub nr. 9.

nr. 8 **Raas VI, heer van Gavere**

1. stemt in 1212 met de schenking sub nr. 9 in.

Zie bron sub nr. 9

2. schenkt ca. 1199 samen met zijn vader Raas V aan de kapel van de abdij te Bochoute een jaarlijkse rente.

Zie bron sub nr. 7.2.

nr. 9 **Arnold van Gavere, heer van Mater**

schenkt in 1212 een leen te Velzeke (Breidenbroek).

RAG, NO CVII, ed. MIRAEUS 1723, 521 (lib. II, cap. XCI).

nr. 10 **Filips van Gavere, heer van Velzeke (partim)**

stemt in 1212 met de schenking sub nr. 9 in.

Zie bron sub nr. 9.

6. BRONNENLIJST EN BIBLIOGRAFIE

1. Diplomatische en verhalende bronnen

1.1. In manuskript geraadpleegde

AARTSBISSCHOPPELIJK ARCHIEF MECHELEN (AAM)

Abdij Ninove

N	1	Cartularium. XIII-XIV.
	2	Cartularium 'Liber fratris Marci Annaert...'. 1498.
	3	Cartularium 'Diversche brieven Cyrographien...'. XV.
	11	'Syllabus alphabeticus locorum in quibus sita sunt bona...'. EXVII.
	11a	Loszittend katern bij 11. EXVII.
	12	Pachtboek. 1755-.
	13	Renteboek. 2HXVII.

RIJKSARCHIEF GENT (RAG)

Land van Gavere

Zie ook sub 2.1.

G	135-38	Renteboeken. 1546/47 - 1645/56
	343-44	Renteboeken. 1694.
	347	Renteboek. 1576 en 1565 (deel 2: Bochoute) K1687.
	557-58	Renteboeken. 1576-1646.
	563	Stukken i.v.m. de heerlijkheid Bochoute. 1767-80.
	623	Landboek van Dikkelvenne. 1718.
	625	Landboek van Dikkelvenne. 1663/64 en 1664 (310r°-333v°: Bochoute).

Abdij Ninove

Zie ook sub 2.1.

N	2	Cartularium. 1374.
	3	Cartularium. XVIII.
	5	'Elshoudt-kroniek' over 1137-97. 1652.
	6	Kroniek. 1666-1712.
	7	Kroniek. 1712-58.
	8	Obituarium. XII, met aanvullingen.
	10	Kollatie afhangende van de abdij. 1643-1770.
	11	Obituarium. 1652, met aanvullingen.
	13-25	Rekenboeken. 1427/28 - 1481/82.
	27-30	Reken- en pachtboeken. 1458-1659/70.
	49	Kopie van een renteboek. 1735.
	60	Groot kaartboek aangelegd door Philips de Deijn. 1644/45.
	62 en 67	Pachtboeken. 1648-1766.

	71	'Notitie - Boeck van de Goederen gelegen onder Velsicque,...'. 1758-71.
	79	'Register van de landen, ende goederen, gheleghen onder Bouchaute, Velsecque,...'. 1757-58.
	84	Register met kopieën en regesten. XVIII.
	86	Pachtboek. 1724-.
	118	Renteboek. 1735-88.
	142	Pachtboek. XVIII.
NL	1413	Leenverheffingen, Charterverzameling Charter 1413 n.s.
NO	23, etc.	Charterverzameling, nummers DE SMET 23, 58, 59, 59bis, 68, 84, 105, 106, 107 en 218. Zie ook: DE SMET 1841, II.
NS	1199, etc.	Charterverzameling, Supplement 1199, 1330, 1359, 1364, 1380 n.s., 1571, 1599, ad annum.
		Scheldedepartement ('Domaines Nationaux') Zie ook sub 2.1.
S	1317	Bundels met processen-verbaal van schatting en toewijzing.
	1474-76	Alfabetische tabellen van de domeinen, per gemeente.
	1477-81	Tabellen van de verkoping van domeinen, kronologisch. 4 Fructidor IV-30.7.1813.
		RIJKSARCHIEF RONSE (RAR)
		Gemeentearchief Velzeke-Ruddershove, Oud Gedeelte
V	90	Heerlijk renteboek 'vander zijde van Sotteghem...'. 1565.
	102	Heerlijk renteboek 'vander zijde van Gavere...'. 1565.
	107	Landboek. 1703/04 (naar een ouder van 1643/44).
		STADSARCHIEF GENT (SAG)
P		Kohier van de Twintigste Penning van Velzeke. 1572.

1.2. Uitgegeven

CG — M. GYSSELING, *Corpus van Middelnederlandse teksten (tot en met het jaar 1300) m.m.v. en van woordindices voorzien door W. Pijnenburg, Reeks I: Ambtelijke bescheiden* (8 dln) (Bouwstoffen voor een Woordarchief van de Nederlandse Taal). 's-Gravenhage, 1977.

DE SMET 1841 — J.-J. DE SMET, *Codex diplomaticus abbatiae Ninivensis. Corpus Chronicorum Flandriae Appendix* (Comm. roy. Hist. in -4°), II. Bruxelles, 1841.

MIRAEUS 1723 — A. MIRAEUS, *Opera Diplomatica et Historica, Editio secunda, auctior et correctior Joannes-Franciscus Foppens.* Lovanii, 1723.

ROCKWELL 1925 — J.J. ROCKWELL, *Liber Miraculorum Ninivensium Sancti Cornelii Papae, Ein Beitrag zur flandrischen Kirchengeschichte.* Göttingen - New-York, 1925.

2. Kartografische bronnen

2.1. Onuitgegeven

NATIONALE BIBLIOTEEK PARIJS (BNP)

Kaarten en plans

CP — 'Res. Ge. AA. 817'. Figuratieve kaart van het Land van Aalst. BXVII.
'Nouveau Fonds, Ge. D. 3115'. Figuratieve kaart van het Land van Aalst. XVII.

RIJKSARCHIEF GENT (RAG)

Land van Gavere

G 343 — Renteboek, met twee bijhorende kaartjes van de meierij Bochoute. Ca. 1694.

Abdij Ninove

N 60 — Groot kaartboek aangelegd door Philips de Deijn, kaart van het Goed te Bochoute. 1644/45.

118 — Renteboek, kaartje van de berente percelen op de Dries te Bochoute. 1735.
Een reproduktie ervan in VAN CLEEMPUT 1949/50, 50.

Scheldedepartement ('Domaines Nationaux')

S 1317 Kaart van het Goed te Magerlande. 1797.
Kaart van het Goed te Bochoute. 1797.

2.2. Uitgegeven

FER. GRAAF DE FERRARIS, *Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden,* bladen *'Gavre 2 en 4' en 'Oordeghem 1 en 3'.* 1777. Uitgegeven door Pro Civitate, Brussel in 1965.

POPP P.C. POPP, *Atlas cadastral de Belgique. Province de Flandre Orientale.* Op schaal 1:5.000. Dikkelvenne en Velzeke. MXIX.

3. Werken en artikels.

DE POTTER-BROECKAERT F. DE POTTER en J. BROECKAERT, *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oostvlaanderen.* Gent, I-VI (25 delen), 1864-1903, waaruit: I, 2, Dikkelvenne; V, 5, Velzeke-Ruddershove; VI, 1, Dikkele.

DE SMET 1983 A. DE SMET, *Dikkelvenne vroeger en nu.* Gavere (Dikkelvenne), 1983.

MERSCH 1980 G. MERSCH, Prévôté de Boechoute à Dikkelvenne, in: *Monasticon Belge,* T. VII, Province de Flandre Orientale, vol. 3, 1980, 569-75. Recensie: V. GAUBLOMME, in: *Het Land van Aalst,* XXXII, 1980, 262-63.

SOENS 1928 E. SOENS, Het domein der Premonstratenzer Abdij van Ninove, in: *Analecta Praemonstratensia,* T. IV. Tongerlo, 1928, 266-93 en 374-405.

SOENS 1939 E. SOENS, De Hoven van Sint-Corneliusabdij te Ninove. Ninove, 1939.

VAN CLEEMPUT 1949/50 J. VAN CLEEMPUT, Enkele historiographische Gegevens over de oudste Geschiedenis van Velzeke in de Middeleeuwen, in: *Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring,* I, 1949/50, 25-69.

VAN DURME 1976/77 L. VAN DURME, De vroegere scabinale organisatie te Velzeke in ruimer perspectief. Met de uitgave en ontleding van twee Vroegmiddelnederlandse schepenbrieven, in: *Jaarboek van de*

Zottegemse Culturele Kring, XXI, 1976/77, 21-68.

, 5 = , p. 5
, 5r° = , f° 5r°

INHOUDSTAFEL

0. Inleiding

1. De inplanting. Kaders
   1.1. Fysiografisch
   1.2. Territoriaal
   1.3. Heerlijk

2. De bezitsverwerving
   2.1. Dikkelvenne (Bochoute)
   2.2. Velzeke

3. De exploitatievormen
   3.1. ? 1170-13de eeuw
   3.2. 14de eeuw - 15de eeuw
   3.3. 16de eeuw
   3.4. 17de eeuw - 1797

4. Organizatie van het bedrijf en het bodemgebruik in het licht van de plaatsnamenvoorraad
   4.1. De hoeve en omgeving
   4.2. Het akkerland
   4.3. Het grasland
      4.3.1. Het hooiland
      4.3.2. Het graasland
   4.4. Bossen en vijvers
      4.4.1. Bossen
      4.4.2. Vijvers

5. Bijlage

6. Bronnenlijst en bibliografie

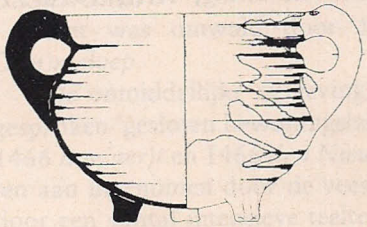

ARCHEOLOGISCHE KRONIEK

EEN STENEN ARTEFACT UIT BAMBRUGGE

door L. BEECKMANS

De heer A. Eckeman uit Bambrugge stelde ons onlangs een stenen artefact ter hand dat hij had gevonden op een akker te Bambrugge (kad. Erpe-Mere/Bambrugge Sectie B 147[1]).

Het betreft een ovaalvormig hardstenen werktuig met een diepbruine patina en twee gefacetteerde boorden (l: 121 mm; br.: 86 mm en dikte: 23 mm) (1).

We kunnen geen uitsluitsel geven omtrent datering en functie van dit artefact. Alhoewel in de onmiddellijke omgeving van de vindplaats in 1982 twee gepolijste bijlen werden aangetroffen (2) durven we geen onderlinge relatie leggen.

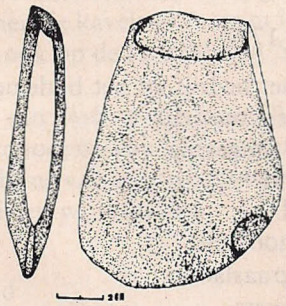

Het stenen artefact uit Bambrugge.

(1) Het artefact wordt bewaard bij de vinder: Dries, Bambrugge.
(2) J. Van Moerkerke en L. Beeckmans, Twee gepolijste bijlen uit Burst, Het Land van Aalst XXXV, 1983, p. 119-122.

DE BURCHT VAN DE HEERLIJKHEID HASSELT

door L. BEECKMANS

1. Situering

Op 150 meter ten noorden van de parochiekerk van Ophasselt werd in 1977 een vijver aangelegd (kadaster Geraardsbergen, 8e afd., sectie A, 3e blad, nr. 989^{m}). Tijdens deze grondwerken trof men enorme fundamenten aan met een dikte van 110 tot 120 centimeter. Eveneens werd een niet-geïdentificeerde houtconstructie en een sassysteem opgemerkt (1).

Zowel de ligging als de omvang van de grondvesten lieten ons toe te bevestigen dat men op de resten van de burcht van de Heren van Hasselt was gestoten.

Jammer genoeg werden geen archeologische instanties gecontacteerd, zodat eens te meer een site gedeeltelijk werd vernield zonder dat de kans op onderzoek werd geboden (2). Het site is des te interessanter, daar we archivalisch noch iconografisch over de architectuur van deze burcht zijn ingelicht.

Volgens A. Sanderus (3) betrof het "een buitengewone burcht, vernield door de oorlog" (...Arcem habuit olim egregiam sed bellorum injuria eam destruxit...). De datum en oorzaak van deze verwoesting zijn voorlopig onbekend (4).

2. Het archeologisch materiaal

De heer M. Van Den Berghe overhandigde ons het materiaal dat hij kon redden uit de greep van de machine:

— *Grijsgebakken keramiek:* fragmenten van teilen en kruiken.

— *Roodgebakken keramiek:* fragmenten van teilen, vergieten, kamerpotten, kopjes, grapen, kruiken en steelpannen.

(1) We danken M. Van Den Berghe voor de melding. Deze op rust gestelde onderwijzer maakte tevens enkele elementaire schetsen van de funderingen die tijdens de grondwerken ontdekt werden. We bekwamen ook inlichtingen van de heer Schotte, eigenaar van het terrein.

(2) Door toedoen van onze zegsman werden de funderingen in de vijver gedeeltelijk bewaard.

(3) Sanderus, A., Flandria Illustrata, Boek III, p. 158, 's Gravenhage, 1641.

(4) We hopen na verder onderzoek hierp een afdoend antwoord te kunnen geven.

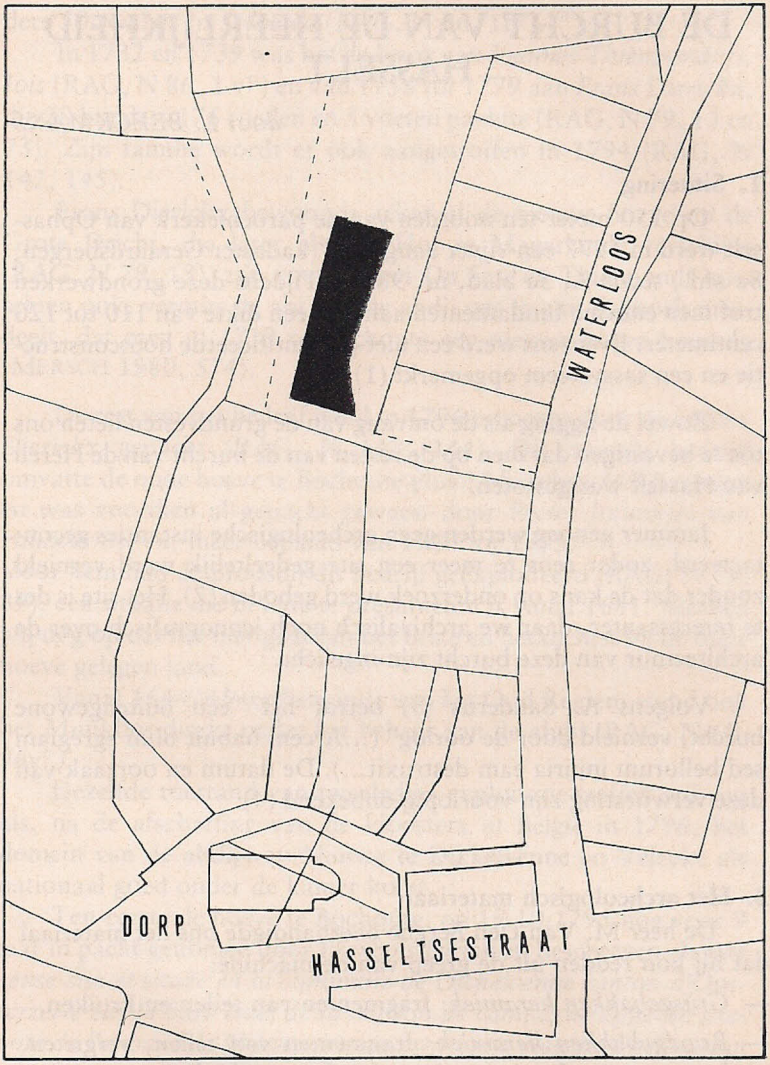

Situatiekaart. De vijver is in het zwart aangeduid.
(schaal 1/2500)

— *Steengoed:* fragmenten van bekers uit Raeren, het Duitse Rijngebied en Beauvais.

— *Bouwmaterialen:* fragmenten van leien, dakpannen, moppen

(103 mm x 225 mm x 45 mm), Balegemse zandstenen en houtfragmenten. ·

Dit materiaal is zeer courant en komt in alle middeleeuwse sites frequent voor. Een uitzondering wordt echter gevormd door een trechterhalsbeker uit de ateliers van Beauvais (Noord-Frankrijk). Uit dit productiecentrum wordt in Vlaanderen eerder zelden materiaal aangetroffen.

Deze beker uit wit-beige klei, is vervaardigd in gevlamd steengoed. Hij heeft een uitstaande hals en een slanke tot bolle buik met sterk geprononceerde draairingen. De buik wordt zowel aan de hals als aan de voet sterk geknikt, terwijl het afgeplat oortje onverzorgd werd aangezet. De gedraaide voet is met een draad afgetrokken (5). Het bovenste deel van de hals ontbreekt, evenals een fragment van de buik.

Enkele afmetingen: bewaarde hoogte: 116 mm; diameter aan de voet: 66 mm; breedte oortje: 15 mm.

De vorm van de beker, met in bijzonderheid de voet ervan laat ons toe hem toe te schrijven aan de pottenbakkersateliers van Beauvais. Dank zij de opgravingen van de "Groupe de Recherches et d'Etudes de la Céramique du Beauvaisis" zijn vergelijkbare bekers bekend uit de ateliers van La Chapelle aux Pots, Savignies en Saint-Germain-La-Potterie. Hierdoor kunnen we de beker dateren in de eerste helft van de XVe eeuw (6).

3. Besluit

We hopen dat deze melding de lokale geschiedkundigen zal aanzetten tot een onderzoek naar de geschiedenis van de Heren van Hasselt.

Via archeologische weg zullen we trachten de schetsen van de funderingen, rudimentair opgetekend door M. Van Den Berghe, planmatig uit te werken en eventueel door een proefgraving inlichtingen te verkrijgen omtrent de bouwgeschiedenis van deze burcht.

(5) Dit is een typische techniek voor de ateliers van Beauvais tijdens de 14e tot 16e eeuw. Zie: Moruisson, H., Pôts et godets du Beauvaisis, Essays de typologie des grés du XIVe au XVI siècle, Bulletin du Groupe de Recherches et d'Etudes de la Céramique du Beauvaisis, Nr. 3, 43 tot 70, Beauvais, 1969.

(6) Brief van J. Cartier, secretaris van G.R.E.C.B., gedateerd op 13.04.1981.

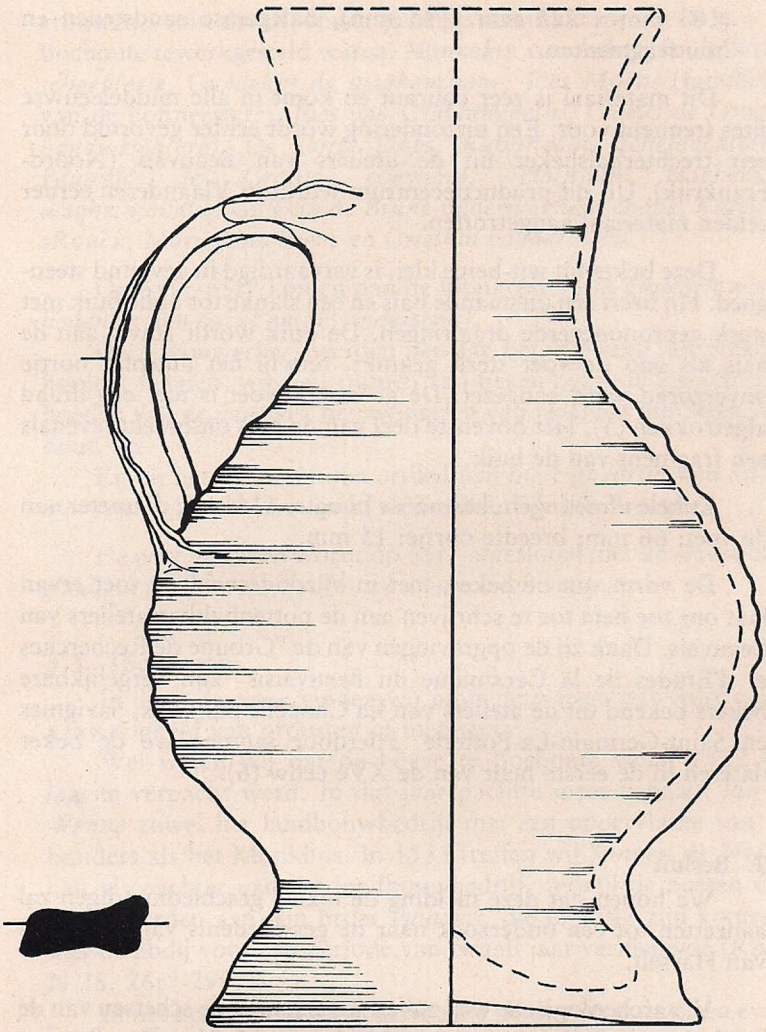

De trechterhalsbeker uit Beauvais, gevonden te Ophasselt (tekening: S. Van Den Berghe). (Schaal: 1/1).

EEN 16e-EEUWSE MUNTSCHAT UIT NINOVE

door L. BEECKMANS

In 1903 werd op de hoek van de Nederwijkstraat en de E. De Molstraat (kad.: Afdeling II, 1e blad, 2e deel, Sectie B 284k) te Ninove een muntschat ontdekt. Bij het uitvoeren van grondwerken aan een nieuwbouw vonden arbeiders een kruikje met 16e-eeuwse gouden en zilveren munten. Nadien werd de schat verdeeld onder de aannemer, de eigenaar en de Staat (sic.) (1).

Zeventien munten of één derde van de vondst zijn, samen met het kruikje, in handen van de nazaten van de toenmalige eigenaars (2). De rest van de muntschat is spoorloos (3).

I. HET RECIPIËNT

Het kruikje (h. 109 mm; ∅ hals 52 mm; ∅ voet 80 mm), in feite een drinkbeker of pint, is vervaardigd in steengoed. Het is buitenwaarts bedekt met een glanzend grijs tot lichtbruin zoutglazuur, binnenwaarts met een mat, bruin zoutglazuur.

De pint is konisch van vorm en heeft een vlak oortje met bovenaan sporen van een dekselbevestiging. Een deel van de hals ontbreekt, terwijl in het glazuur enkele doorlopende barsten merkbaar zijn.

Twee brede en sterk geprononceerde draairibben accentueren zowel boven- als onderaan een centraal reliëfdecor dat "de zondeval" voorstelt. Hierin kunnen we drie friezen of velden onderscheiden:

Links: Een naakte Adam, met gekliste haren, zit op een rotssteen, waarop ook de rechterarm bijna gestrekt steunt. Vóór de steen bemerken we enkele grashalmen. In de linkerhand houdt hij een appel op mondhoogte. Het rechterbeen is naar achter gesteund, het linkerbeen is

(1) We vermoeden dat een al te ijverige ambtenaar ter persoonlijke titel een deel van de schat heeft opgeëist.

(2) We danken de familie L. uit Ninove voor de melding en hun medewerking aan het onderzoek.

(3) Onze dank gaat tevens naar de heer A. Van Keymeulen van het Munt- en Penningkabinet te Brussel voor zijn hulp bij het identificeren van de munten.

Afbeelding 1a.
Pint met detailopname van de linkerfries.

Afbeelding 1b.
Pint met detailopname van de centrale fries.

Afbeelding 1c.
Pint met detailopname van de rechterfries.

bijna gestrekt. Vóór Adam bevindt zich een klein boompje met afgeknotte takken. Een bebladerd twijgje reikt bijna over de mannelijke genitaliën (afb. 1a).

Centraal: Een bebladerde appelboom met onderaan een rustende leeuw naar links, rechts een drinkend hert en een reikhalzende vogel. Rond de stam wentelt zich een slang. De muil is naar Eva gericht en houdt een gesteelde appel vast. Bovenaan bevindt zich een bladerdak (afb. 1b).

Rechts: Een naakte Eva met wapperende haardos zit op een begroeide boomstronk. De linkerarm rust op de linkerdij. De rechterhand houdt een appel op mondhoogte. Het rechterbeen is iets naar achter gesteund, terwijl het linkerbeen volledig gestrekt naar voor geplaatst is. Vóór Eva bevindt zich een licht bebladerd boompje. Een twijgje reikt bijna over de vrouwelijke schaamdelen (afb. 1c).

Dit steengoed is import uit Keulen of Frechen. Volgens G. Reineking-Von Bock (4) kunnen deze pinten gedateerd worden in het tweede kwart van de 16e eeuw. Te oordelen naar de context (recenst gekende munt dateert uit 1577) waarin deze pint werd aangetroffen durven we echter het derde kwart tot eventueel het begin van het laatste kwart van de 16e eeuw als datering vooropstellen.

II. INVENTARIS

1. Karel V (1506-1555)

Vlaanderen - Brugge - 1/2 gouden reaal - z.d. (1521-24, 39-53) (afb. 2).

Vz. Met bloemen versierd kruis, waarop het gekroond wapenschild van het Heilig Rooms Rijk.
KAROLUS / D + G + RO [ ] / IMP + Z + H / ISP + REX +

Kz. Gekroond wapenschild van Oostenrijk - Bourgondië.
]DA + MIHI + VIRTVTE + CONTRA[

EVG-H 184-5a.

2. Karel V

Holland - Dordrecht - Stuiver - z.d. (1521-29).

Vz. Versierd kruis, waarop het gekroond wapenschild van het Heilig Rooms Rijk, dat een vierlobbige omlijsting snijdt.
KAROLUS / D + G + ROM / IMP + Z + HI / SPA + REX

(4) R.-VB, 1976, p. 217, nr. 303.

Afbeelding 2.
Boven-links: 1/2 reaal van Karel V; midden: 1 scudo van Filips II; rechts; 1/5 daalder van Filips II; Onder-links: 1 leeuwendaalder; rechts: 1/2 franc van Henri III (Schaal 1/1).

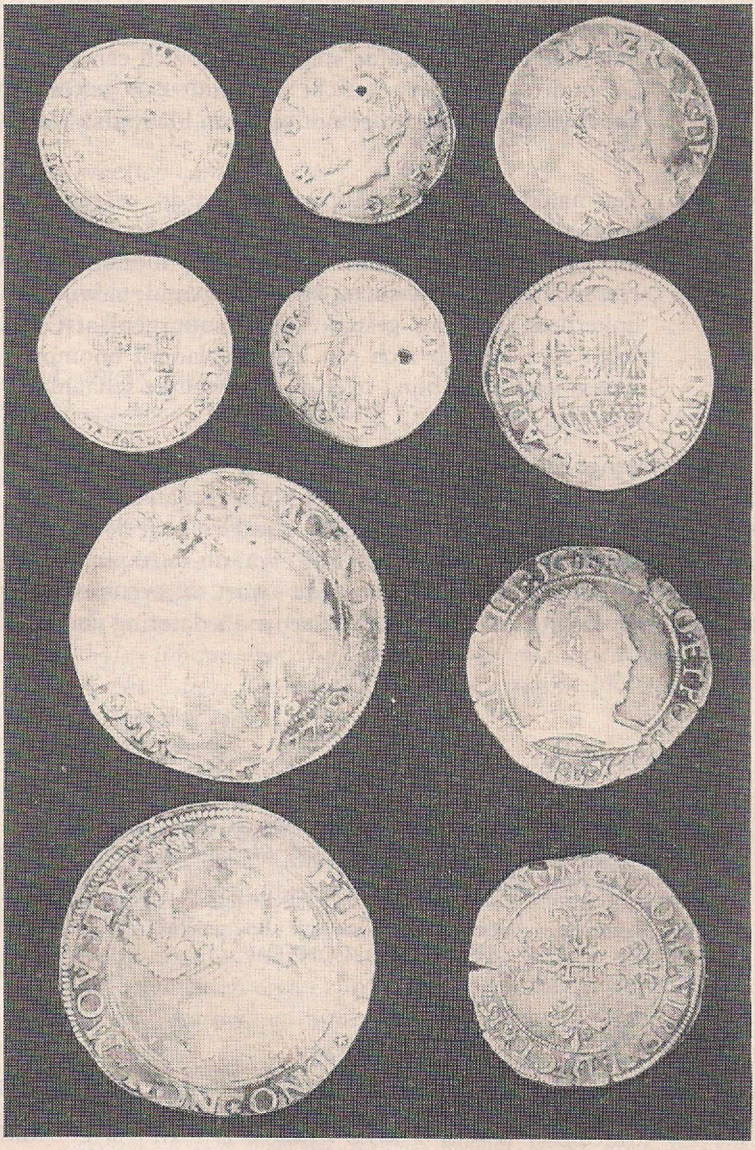

Kz. Gekroond wapenschild van Oostenrijk - Bourgondië met links en rechts gekruiste stokken.
roos DA + MICHI + VIRTVTE + CONTRA + HOSTES + TVOS
Tegenstempeling: kasteeltje of torentje.
EVG-H 192-6a.

3. Karel V
Waarschijnlijk stuiver. Provincie en muntslagplaats zijn onleesbaar.
Cfr. EVG-H 172.

4. Filips II (1556-1598)
Brabant - Antwerpen - 1/2 Boergondische daalder - 1567.
Vz. Gekroond wapenschild Oostenrijk - Boergondië, omgeven door de halsketting van de Orde van het Gulden Vlies.
DOMINVS. MI / HI. ADIVTOR
Kz. Gekruiste stokken met in het midden een vuursteen, links en rechts de cijfers van het haartal.
handje . PHS. D : G. HISP. Z. REX. DVX. BRA.
EVG-H 241-1.

5. Filips II
Brabant - Antwerpen - 1/5 Filipsdaalder - 1566.
Vz. Borstbeeld van de vorst naar rechts.
PHS. D : G. HISP Z REX. DVX. B [ ] / 6 handje 6
Kz. Gekruiste stokken waarop het gekroond wapenschild van Spanje - Oostenrijk - Boergondië en waaraan het juweel hangt van de Orde van het Gulden Vlies. Links en rechts van het wapenschild een vuursteen.
./ DOMINVS / MIHI / ADIVTOR /.
EVG-H 212-1b.

6. Filips II
Brabant - Antwerpen - 1/5 Filipsdaalder - 1566 (afb. 2).
Vz. PHS. D. G. HISP Z REX. DVX. B / 6 handje 6
Kz. DOMINVS / MIHI / ADIVTOR
EVG-H 212-1b.

7. Filips II
Brabant - Antwerpen - 1/5 Filipsdaalder - 1571.
Vz. PHS. D : G. HISP. Z REX. DUX. BRA / 15 handje 71
Kz. ./ DOM[
EVG-H 212-1b.

8. Filips II
Vlaanderen - Brugge - 1/5 Filipsdaalder - 1567.
Vz. PHS. D : G. HISP. Z. lelie. REX. COMES. FL[ ] 1567
Kz. DOMINVS. MIHI. ADIVTOR.
EVG-H 212-7a.

9. Filips II
Gelderland - Nijmegen - 1/5 Filipsdaalder - 1566.
Vz. PHS. D. G. HISP. Z. REX. DUX. GEL. / .15 Gelders kruis 66.
Kz. ./ DOMINVS / MIHI / ADIVTOR /.
EVG-H 212-6d.

10. Filips II
Holland - Dordrecht - 1/2 Filipsdaalder - z.d. (1562-67).
Vz. roos. PHILIPPVS : D : G : HISP : REX : CO : HOL.
Kz. DOMINVS / MIHI / .ADIVTOR
EVG-H 211-11a.

11. Filips II
Overijssel - Hasselt - 1/5 Filipsdaalder - 1566.
Vz. . PHS. D. G. HISP. Z. REX. D. TRS. ISSV./ 15 + 66
Kz. ./ DOMINVS / MIHI / ADIVTOR /.
EVG-H 212-17c.

12. Hertogdom Milaan - Filips II
Gouden scudo - z.d. (afb. 2)
Vz. Hoofd van de vorst met stralenkroon naar links.
. PHILIPPVS. REX. ETC
Kz. Gekroond wapenschild van het hertogdom Milaan.
MEDIO / LANI. D.
LZMM 380.

13. Frankrijk - Henri III
Franc - Rennes (9) - 1576.
Vz. Gelauwerd borstbeeld van de vorst naar rechts.
HENRICVS. III. D. G. FRANC. ET. POL. REX
Kz. Gebloemd kruis met in het midden de letter H.
SIT. NOMEN. DOMINI. BENEDICTVM. 1576
LAFAURIE 970.

14. Frankrijk - Henri III
1/2 franc - Rouen (B) - 1576.
Vz. HENRICVS [ ] NC. ET. POLO. REX. / B
Kz. . SIT. NOMEN. DOMINI. BENEDICTVM [ ] 1576
LAFAURIE 971.

15. Frankrijk - Henri III
1/2 franc - Rouen (B) - 1576.
Vz.]CVS. III. D. G. FRANC [ ] X. /B
Kz. SIT. NOMEN. [ ]ENEDIC [ ]76
LAFAURIE 971.

16. Frankrijk - Henri III
1/2 franc - Rouen (B) - 1576 (afb. 2).
Vz. HENRICVS. III. D. G. FRANCO. ET. POL. REX. / B
Kz. SIT. NOMEN. DOMINI. BENEDICT doornenkroon en twee passienagels 1576.
LAFAURIE 971.

17. Holland
Leeuwendaalder - 1577 (afb. 2).
Vz. Ridder naar rechts, boven het provinciale wapen.
roosje MO roosje NO roosje ARG roosje / 15-77 / roosje ORDIN roosje HOL roosje

Kz. Klimmende leeuw naar links.
roos * CONFIDENS * DNO * NON * MOVETVR *
DELMONTE 831.

III. CONCLUSIE

1. De pint waarin de munten zich bevonden is ingevoerd uit Keulen of Frechen en kan gedateerd worden in het derde kwart tot begin laatste kwart van de 16e eeuw. Het is ongewoon dat zulke luxe-keramiek als recipiënt voor een muntschat wordt gebruikt.

2. Aangezien we slechts over 1/3 van de schat beschikken, kunnen we geen sluitdatum vooropstellen. De munten moeten echter na 1577 (datum recentste munt) definitief aan de schuilplaats zijn toevertrouwd. Ook het totaal van de munten is ons onbekend.

3. De verspreiding in ruimte en tijd is helemaal niet ongewoon voor middeleeuwse munten, aangezien ze steeds hun intrinsieke waarde behielden. Deze munten bleven lang als betaalmiddel in omloop, ondanks wisseling van de regerende vorst of politieke macht.

4. a. In verhouding tot het bewaarde deel van de schat komen munten uit Vlaanderen in een lager percentage voor dan deze uit Brabant.
   b. Bij de munten van Filips II zien we een concentratie rond 1566-1567.
   c. De Franse munten dateren allen uit 1576 en komen voor 3/4 uit Rouen.
   d. De gouden scudo uit Milaan is in context voor onze streken eerder zeldzaam te noemen.

5. Het voorkomen van goud- en zilvergeld, waarbij zilveren munten van een lagere waarde, kan wijzen op het verborgen spaargeld van een eerder begoed particulier.

6. De post-middeleeuwse muntschatten die in Vlaanderen worden aangetroffen situeren zich hoofdzakelijk in de tweede helft van de 16e eeuw en op het einde van de 18e eeuw. Deze perioden vallen samen met troebele tijden en oorlogsgeweld. Het is niet onzeker dat de schat van Ninove hiermee in verband kan worden gebracht.

7. Een constante bij de ontdekking van een muntschat is de stilzwijgendheid die erom heerst. Veelal verdelen de vinders de

munten onder elkaar of worden het argeloze slachtoffer van sjachelaars en verzamelaars. Het historisch belang wordt meestal over het hoofd gezien, waardoor interessante gegevens uit onze geschiedenis onbekend blijven. Het Munt- en Penningkabinet te Brussel wordt in vele gevallen niet of laattijdig op de hoogte gebracht. Nochtans kan iedereen hier vrijblijvend en gratis informatie bekomen omtrent gevonden munten.

IV. BIBLIOGRAFIE

EVG-H, H. Enno Van Gelder et M. Hoc, Les monnaies des Pays-Bas bourguignons et espagnols, 1434-1713, Amsterdam, 1960.

DELMONTE, A. Delmonte, Le Benelux d'argent - De Zilveren Benelux - The Silver Benelux, Amsterdam.

LAFAURIE, J. Lafaurie et P. Prieur, Les monnaies des rois de France, François I à Henri IV, Paris-Bâle, 1956.

IZMM, La Zecca e Le Moneti di Milano, Milano, 1983.

R.-VB., G. Reineking-Von Bock, Steinzeug, Köln, 1976.

AFKORTING

z.d.: zonder datum.

Onverwacht stelde de Heer Luc De Rijck zijn mandaat als Voorzitter van het Land van Aalst ter beschikking, en dit wegens zijn drukke beroeps- en wetenschappelijke bezigheden.
Hij zal worden opgevolgd door Luc Robijns, die als ondervoorzitter wordt vervangen door Herman Van Isterdael.
Het bestuur houdt er aan de Heer Luc De Rijck te danken voor zijn grote inzet voor het Land van Aalst, eerst als aktief redaktielid en verantwoordelijke voor de naverkoop, en sedert 1980 als Voorzitter en dit in opvolging van Ere-Voorzitter Fritz Courteaux.
In Luc De Rijck waarderen we vooral zijn inzet om streng wetenschappelijk onderzoek te promoveren, en dit als onderdeel van de kulturele ontplooiing van onze regio.
Het Bestuur aanvaardde schoorvoetend dit ontslag, maar kreeg de verzekering verder op hem een beroep te mogen blijven doen voor redaktioneel werk en wetenschappelijke bijdragen.
Het voltallig bestuur verleent hem dan ook de titel van Ere-Voorzitter.

Het Bestuur

EEN ONBEKENDE KARIKATUUR VAN PRIESTER DAENS.

door K. BAERT, stadsarchivaris

De kontroversiële figuur van de priester-werkman Adolf Daens heeft niet alleen aanleiding gegeven tot het uitgeven van heel wat polemische geschriften pro- en contra, maar heeft eveneens de karikaturisten en politieke cartoonisten uit zijn tijd geïnspireerd.

Onlangs verwierf onze vriend Mr. J. Dauwe uit Lebbeke uit de verzameling van wijlen baron Houtart, gouverneur van Brabant, een uniek album met 39 politieke karikaturen die de "gevleugelde woorden" persifleren van Leon De Bruyn (° Dendermonde 1838 - † Aalst 1908), industrieel, burgemeester van Dendermonde van 1872 tot 1888 en minister van Landbouw en van Openbare Werken van 1888 tot 1899. De tekeningen zijn uiterst verzorgd uitgevoerd en met waterverf en goud opgehoogd. Sommige zijn echte miniaturen. Zij werden omstreeks 1893-1895 vervaardigd door de advokaat-volksvertegenwoordiger Albert Nyssens (1855-1908) die tussen 1895 en 1899 minister was van Nijverheid en Arbeid en aldus collega en tevens een vriend was van Leon De Bruyn. In dit album *Debruyniana* treft men karikaturen aan van Leopold II en van verscheidene staatsmannen, w.o. Eerste Minister August Beernaert, die met De Bruyn in de regering zaten. Het boek zelf, gebonden in rood marokijnleder, was reeds in de eerste jaren van deze eeuw in bezit van Graaf Henry Carton de Wiart die er in zijn *Souvenirs politiques (1878-1918),* uitgegeven te Brugge in 1948, op pag. 87 een uitvoerige beschrijving van geeft (1). De 33ste tekening uit de verzameling stelt Priester Daens voor, gekleed in albe en stool die op de rug van een zwarte duivel - met vleermuisvleugels en lange staart - weggevoerd wordt. De gelaatstrekken van de sociale voorman zijn duidelijk herkenbaar. Onderaan de tekst *L'ex-abbé Daens portant pour son nouveau préceptorat.*

In 1890 was Adolf Daens huisleraar geweest bij de families Schellekens en De Bruyn te Dendermonde. Leon De Bruyn heeft steeds een grote waardering en genegenheid gekoesterd voor de priester. Wanneer Woeste in 1893 de nieuwe volksvertegenwoordiger Daens smadelijk aanviel bij zijn intrede in het Parlement stond Minister De Bruyn recht en loofde het talent en de waardigheid van de vroegere leermeester van zijn kinderen (Priester Daens, *Priester Daens volksvertegenwoordiger voor Aalst en Brussel. Zijn leven, zijn strijden.,* Aalst, 1909, p. 5).

Waarschijnlijk bij die gelegenheid of bij een gelijkaardige tussenkomst van De Bruyn ten voordele van de sociaal-geëngageerde geestelijke werd deze karikatuur gemaakt. Het is een kostbare getuigenis van de wijze waarop andere katholieke regeringsleden de intrede van "het geval Daens" in de Kamer bekeken.

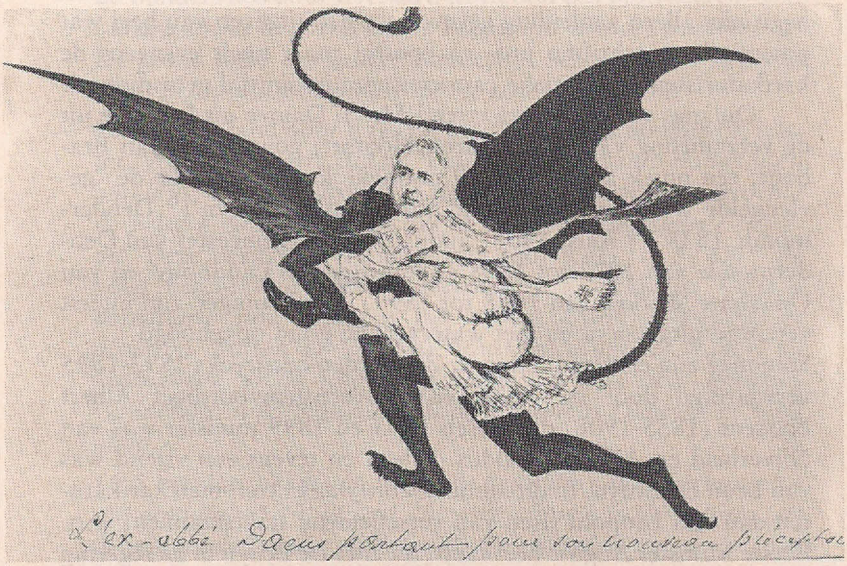

(1) Comte CARTON de WIART, *Souvenirs politiques (1878-1918),* Brugge, 1948, p. 87: "Dans cette équipe ministérielle, le portefeuille de l'Agriculture était le lot d'un industriel termondois, M. Léon De Bruyn, dont la bonhomie était devenue légendaire, non moins que son audace à forger des vocables et des tournures de phrases qui mettaient en joie ses collègues et les journalistes. Pour marquer son désir de voir abattre la ceinture de remparts qui étouffait sa ville natale, il avait un jour proclamé: «Il est temps qu'on démantibule Termonde.» Il se plaignait que la presse d'opposition le traitât de «Turco mort» et se défendait de vouloir mettre le doigt «entre l'Arabe et le Corse». Dans les diners et les banquets, ses toasts, qui ne manquaient d'ailleurs ni de chaleur ni d'esprit, s'émaillaient de formules pittoresques. Pour proposer la santé de la maîtresse de maison, il buvait à «l'aimable amphytrite».

Bien entendu, comme on ne prête qu'aux riches, on le rendait responsable de toutes les «contrepetteries» qui pouvaient naître dans l'imagination des mauvais plaisants. Son collègue de l'Industrie et du Travail: Albert Nyssens, était parmi les plus généreux à lui en attribuer la paternité. Je possède, composé par lui, un album illustré intitulé *Debruyniana,* qui forme un amusant recueil de tous ces "pataquès" authentiques ou apocryphes".

BIBLIOGRAFIE

Vervolg

Uit in eigen land. Brussel, Reader's digest, 1983, 384 p.

Op toeristisch gebied worden volgende gemeenten vernoemd: Aalst, Baardegem, Berchem, Denderwindeke, Etikhove, Geraardsbergen, Grimminge, Haaltert, Herdersem, Kerkem, Kluisbergen, Maarke, Melden, Meldert, Melle, Moorsel, Nieuwenhove, Ninove, Nukerke, Outer, Pollare, Ronse, Schellebelle, Schorisse, Serskamp, Sint-Antelinks, Welle, Wichelen, Wieze, Zulzeke.

H.V.I.

AALST

DULLAERT (L.). *De balboog.* D'Euzie, tijdschrift van de heemkundige kring voor Groot-Stekene, 2, 1983, nr. 3, pp. 76-90.

Bij de opsomming van de thans nog bestaande verenigingen die schieten met de balboog (= een variante van de kruisboog) zijn er op 8 verenigingen niet minder dan 3 (= drie) te Aalst actief! Dit zijn St.-Servatius (gesticht 1840), De Ware Vrienden (1864) en de Klauwaerts (1867).

H.V.I.

Een eeuw vrijmetselarij in onze gewesten 1740-1840. Tentoonstelling A.S.L.K., 27 mei - 31 juli 1983, catalogus, Brussel, 1983, 232 p., kaarten, illustraties.

De Aalsterse loge "La Discrete Impériale" (Ancien Regime) telt onder haar leden zeer invloedrijke notabelen uit het hoofdcollege van het Land van Aalst. Het verslagboek (1765-1779) bleef bewaard (cat. n° 115); onder n° 117: De Ledenlijst van 1769. Te vermelden ook enkele documenten uit de boekhouding (N° 148, 149, 264). Het "Reveil a l'orient d'Alost" valt hier buiten het vooropgesteld chronologisch kader (zie hierover: L.V.A., 1982, 1, pp. 23-27).

L.D.R.

ROBIJNS (L).. *De Sint-Martinuskerk te Aalst. II. Kunstwerken (Band 2), (Inventaris van het Kunstpatrimonium van Oost-Vlaanderen, Dl. XV),* Gent, 1983. Uitegeven door de Bestendige Deputatie van de Provinciale Raad van Oost-Vlaanderen, 342 p., 36 fig., 254 illus., 2 tabellen, 4 registers (op dln. XIV en XV).

Nadat in 1980 het eerste gedeelte van de inventaris van de Sint-Martinuskerk te Aalst verscheen, zag eind 1983 het tweede gedeelte het licht, waarmee de volledige inventaris van de kunstwerken werd afgerond.

In het eerste gedeelte, het XIVde in de reeks, worden achtereenvolgens de monumentale uitrusting, het meubilair, de beelden en de schilderijen behandeld. In het tweede gedeelte, deel XV van de reeks, zijn de cultusobjecten, de drukwerken en boekbanden, het textiel en de funera opgenomen. Dit deel bevat ook de bibliografie, vier registers op beide delen en twee tabellen, respectievelijk met 12 steenkappers- en beeldhouwersmerken en 65 merken op metaal. In het eerste gedeelte zijn 207 afbeeldingen in zwart-wit en 6 kleurafbeeldingen opgenomen, in het tweede gedeelte 254 afbeeldingen in zwart-wit en 36 illustratieve tekeningen in de tekst.

De inventaris van de Sint-Martinuskerk te Aalst, opgesteld door Luc Robijns, geeft niet alleen de wetenschappelijke beschrijving van de volledige inboedel van de kerk, getoetst aan uitgebreid archiefonderzoek, maar geeft tevens een uniek beeld van de artistieke en ambachtelijke bedrijvigheid in de stad tijdens het verleden. Bijzondere aandacht werd geschonken aan het uitzonderlijk textielpatrimonium,

waarvoor een beroep werd gedaan op de specialisten Daniël de Jonghe en Ingrid de Meûter, en aan de juwelen, waarover Ria Lombaerde-Fabri een bijdrage leverde. Een derde gedeelte, gewijd aan de geschiedenis en de architectuur van deze merkwaardige Brabants-gotische parochiekerk wordt in het vooruitzicht gesteld (deel XIII van de reeks).

S.D.L.

VAN VIJVE (J.). *La famille van Vijve à la hure de sanglier.* De Middelaar, nr. 225, 1983, pp. 174-197.

De familie Van der Donckt was verwant met de familie van Vijve. De auteur wijdt even uit over deze Aalsterse stam. Willem Van der Donckt was o.m. secretaris van Aalst († 1757).

H.V.I.

VERMEULEN (Fr.). *Sint-Martens-Latem.* In: Archaeologisch inventaris Vlaanderen, band 1. Dissertationes ad archaeologiam Flandriae pertinentes adendas curavit J. Nenquin. Gent, 1983, 320 p.

Met het eerste deel van de archaeologische inventaris wil Porf. Dr. J. Nenquin de start geven aan "een reeks archaeologische monografieën", die een zo volledig mogelijk inventaris wil opstellen van wat op door archaeologisch onderzoek kenbaar is gemaakt aangaande de prehistorische en historische occupatie van onze streek.

F. Vermeulen, verbonden aan de R.U.G. en die met deze bijgewerkte licentieverhandeling de Provinciale Prijs voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde 1983 behaalde, behandelt het archaeologisch onderzoek van St.-Martens-Latem, vanwaar hij afkomstig is. Uiteraard is deze voor archaeologen methodologisch interessante studie, sterk lokaal gebonden en komen er - op één uitzondering na - geen verwijzingen voor met betrekking tot het Land van Aalst. Deze éne uitzondering betreft de uit de 19de eeuw daterende vondst van een 13e-eeuwse zilveren denier, die te Aalst werd geslagen. Vroeger aanzag men deze denier als een koperen munt.

G.V.B.

BAARDEGEM, MELDERT

OCKELEY (J.). *Analfabetisme in West-Brabant, inzonderheid te Asse, op het einde van de 18e eeuw.* Ascania, 26, 1983, pp. 1-52.

Zeer degelijke studie die, met uitvoerige literatuurlijst, alle aspecten van de ongeletterdheid in ogenschouw neemt. Voor 16 gemeenten werden de gegevens verzameld en in vergelijking gebracht met andere studies.

De auteur citeert verscheidene malen uit onuitgegeven doctoraats- of licentiaatsverhandelingen. In deze richting viel nochtans wat meer te rapen vb. Van den Ende (E.) Alfabetisme in Brabant op het einde van het Ancien Régime en in de eerste helft van de 19e eeuw. V.U.B. 1980. Ook voor Opwijk bestaan gegevens over analfabetisme cfr. De Clercq P., V.U.B., 1980. Binnen deze studies zijn er dan weer verwijzingen!

H.V.I.

BRAKEL

Informatiegids Brakel. Realisatie en publiciteitsregie: Suurland's Vademecum,

Eindhoven, 1983, 52 p.

In deze uitvoerige informatiegids, uitgaande van het gemeentebestuur in nauwe samenwerking met de lokale V.V.V., wordt eveneens veel aandacht besteed aan de historische achtergrond van de streek en de actuele toeristische waarde ervan. V.V.V.-voorzitter S. De Lange geeft er een overzichtelijke historische schets van de onderscheiden deelgemeenten, alsook van Brakels belangrijkste toeristische troef, nl. het Brakelbos.

L.R.

GAVERE

DE SMET (A.). *De fontein te Gavere is 200 jaar oud.* Ons Heem, 37, 1983, nr. 4, pp. 118-119.

De fontein werd opgericht in 1780. Bij K.B. van 29.5.1964 werd ze als monument beschermd. In 1982 werd ze hersteld en op een vernieuwde sokkel geplaatst.

H.V.I.

GERAARDSBERGEN

DANNEELS (A.). *Een halve eeuw (1930-1980). Herinneringen en Belevenissen in het Geraardsbergse. Politiek-Kultuur-Sport.* Geraardsbergen, 1983, 292 p., 63 foto's.

De auteur was van 1930 tot 1958 actief bij het politieke leven van Geraardsbergen betrokken, eerst als B.W.P.- later als K.P.-militant; van 1952 tot 1958 was hij schepen van onderwijs en volksgezondheid. Informatie uit de periode 1930-1962 (politiek, syndikaal en mutualiteitsleven) is voor de historicus het interessantst, vooral door de publikatie van enkele originele documenten (b.v. brieven). De verkiezingsuitslagen van 1927 tot nu werden in extenso weergegeven, net zoals de begroting van Groot-Geraardsbergen voor en na de fusie.

Opletten toch voor slordigheden, b.v.: in 1977 was de schepen van cultuur niet Paul Van Heysveld (p. 69), ook niet P. Heysveldt (p. 71) maar wel Huysveldt (p. 71); Jean-Louis Rens, en niet zijn vader Robert werd in 1983 schepen van financiën (p. 73)!

De hoofdstukken over cultureel leven (102-114, 257-268), sport (115-158, 197-256, 287-289), toerisme (257-268) en milieu (272-282) zijn inhoudelijk erg ongelijk: veel kaf tussen het koren. Om niet te spreken van de "Reizen en belevenissen" (159-196), die wellicht slechts een zeer beperkt publiek zullen boeien.

Het fotomateriaal, alhoewel overvloedig, is niet altijd relevant of duidelijk gecommentarieerd; zowel de taal als de globale structuur maken het geheel moeilijk leesbaar.

De Cock L.

LEEUWERGEM

KELL (W.M.) en STRUYE (J.). *Kastelen in België.* Deurne, Baart, 1983, 173 p.

Dit boek geeft een overzicht van de architectuur van kastelen. Aan de hand van voorbeelden wordt de evolutie van de kastelenbouw geschetst. De auteurs hebben bovendien het kasteel steeds beschreven in relatie met hun omgeving. Enigszins poëtisch en doorspekt met "petite histoire" in verband met de huidige en vroe-

gere bewoners is het een leesbaar en fijn boek.

Het kasteel van Leeuwergem en vooral het park vormen volgens de schrijvers een van de best geslaagde bouwwerken van België. Het park wordt trouwens uitvoerig beschreven.

H.V.I.

NINOVE-DENDERLEEUW

GUYOT (G.). *Grimbergen et Jette-Diligem. Etude comparative de deux abbayes voisines.* In: Ons graafschap, driemaandelijks kontaktblad van de Geschied- en Heemkundige kring van het graafschap Jette en omgeving, 13, 1983, pp. 19-38.

Grimbergen en Dielegem waren beide Norbertijnerabdijen voor mannen. In mekaars nabijheid gelegen was het normaal dat er veelvuldig contacten waren. In de tekst wordt de pastorie van Denderleeuw vermeld als restant van de Dielegemse bouwwerken.

Er waren eveneens relaties met de premonstratenzerabdij van Ninove. Grimbergen en Ninove kenden een conflict in het begin van de 13de eeuw.

Een geprofeste monnik van Ninove werd abt te Dielegem (abt Daniel, 1247). De voorgevel van de abdijkerk van Dielegem werd gebouwd naar de Ninoofse abdijkerk.

H.V.I.

OORDEGEM

DE GENDT (R.). *Oordegem, de Sint-Martinuskerk en -parochie. Bijdrage tot de geschiedenis van Oordegem.* Oordegem, 1983, 296 pp.

Vermits Oordegem van 1614 tot 1802 één van de vier dekenijen van het Land van Aalst was, waarvan 44 parochies afhingen is het duidelijk dat dit boek nuttige elementen bevat voor die parochies.

Achtereenvolgens belicht de auteur: het kerkgebouw, het kerkmeubilair, de bedienaars, de parochiewerken evenals - onder een verwonderlijke titel - enkele aspecten van de geschiedenis van de gemeente. Een nogal encyclopedisch maar mooi geïllustreerd boek.

G.V.B.

RONSE

HEYSE (M.) en GADEYNE (G.). *Textiel te Ronse 1800-1940 Een menselijk mirakel.* Kijkboek en katalogus van de tentoonstelling gehouden van 6 april tot 20 mei 1984 in het Rijksarchief en het Stedelijk Museum van Ronse door Marleen Heyse en Guido Gadeyne m.m.v. Ann L'Ecluse. Fotografie: Victor Derudder. Geschied- en Oudheemkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde.

Kijkboek en catalogus van de tentoonstelling in april-mei 1984 te Ronse gehouden door een B.T.K.-ploeg van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse, op initiatief en onder leiding van G. Gadeyne, rijksarchivaris te Ronse. Een van de eerste pogingen om een synthese te brengen van de industrie, hier de textielindustrie, van een middelgrote stad. Dat deze stad - ondanks haar zeer ongunstige verkeersligging en gebrek aan water - in 1939 meer dan 500 textielbedrijven telde

mag een mirakel genoemd worden, mirakel uitsluitend gerealiseerd door de inzet, ondernemingsgeest en technische bekwaamheid van de Ronsese bevolking. Deze wonderlijke ontwikkeling met al haar menselijke, sociale en technische aspecten wordt helder, logisch en genuanceerd geschetst in het eerste deel, het kijkboek dat verlucht is met ca. 150 onuitgegeven oude en nieuwe foto's. Ook onderwijs, huisvesting, sociale organisaties, commerciële uitbouw, urbanisatie en openbare nutsvoorzieningen komen aan bod. De eigenheid van de Ronsese nijverheid (huisarbeid, familiebedrijven, kleinschaligheid, diversificatie in de productie) wordt er benadrukt. Het tweede deel, de beschrijvende catalogus van de tentoongestelde stukken, is uiteraard een historisch document op zichzelf, een staaltje van wat voornoemde B.T.K.-ploeg in extremis toch nog kon redden van vernietiging of vergetelheid. Deze verzorgde uitgave van 100 blz., waarin zoveel verscheidene aspecten aan bod komen, zal ongetwijfeld op ruime belangstelling mogen rekenen, zoals de succesrijke tentoonstelling zelf (meer dan 3.000 bezoekers!).

S.D.L.

SINT-MARIA-OUDENHOVE

Zo groeide ons Sint-Maria-Oudenhove. Uitgave D.F.-Sint-Maria-Oudenhove. Zottegem, druk. n.v. printor, Kerst 1982 - mei 1983, 32 p. en 32 illustraties.

Tweeëndertig foto's, telkens met sobere commentaar, tonen hoe Sint-Maria-Oudenhove zich in de loop van de 20ste eeuw ontwikkeld heeft: de Kerkstraat vóór de Eerste Wereldoorlog, de Dorpsplaats en de belangrijkste straten op verschillende tijdstippen, een paar typische herbergen, het oorlogsgedenkteken, de kerk, de pastorie, het kasteel, de Sint-Antoniuskapel, het klooster met de kostschool, de zaal Rerum Novarum en een algemeen zicht van omstreeks 1960. Dit fotoboekje werd samengesteld en uitgegeven door de lokale Davidsfondsafdeling.

S.D.L.

VELZEKE

VAN DURME (L.). *De zestiende-eeuwse archeologische en onomastische belangstelling voor Velzeke.* Zottegems Genootschap voor Geschiedenis. Handelingen I - 1983, pp. 15-38.

In het eerste deel van deze bijdrage bestudeert de auteur de 16e-eeuwse teksten die Velzeke als Gallo-Romeinse vindplaats beschrijven. Tegelijk trachten de meeste van deze teksten de etymologie van de naam Velzeke te verklaren in het licht van het Gallo-Romeins verleden van deze plaats. Vooreerst zijn er de humanisten Thomas, Becanus, Ortelius e.a., die betogen dat de naam "Velzeke" teruggaat op "Veld-Ciceronis". Los van hen staat de rederijker Marcus van Vaernewijck, hij leidt "Velzeke" af van "Belgicke". Ten slotte is er ook nog Guicciardini, die geen etymologie vermeldt. In het tweede deel van het artikel worden alle belangwekkende teksten m.b.t. deze 16de-eeuwse vondsten afgedrukt.

S.D.L.

ZOTTEGEM

COOLENS (I.). *Demografische gedragspatronen en veranderd vruchtbaarheidsgedrag eind 19de - begin 20ste eeuw. Testcase: Zottegem (1863-1930).* Zottegems Genootschap voor Geschiedenis. Handelingen I - 1983, pp. 145-152.

De auteur breekt eerst een lans voor de historische demografie, omdat ze beschikt over uniforme, gestandaardiseerde methodes en technieken, en verklaart de keuze van Zottegem als test-case. Hij legt dan de methode van gezinsreconstructie uit en interpreteert daarna de algemene bevolkingsevolutie te Zottegem tussen

1800 en 1947. Het vervolg van deze studie is aangekondigd voor de eerstvolgende Handelingen.

DE WOLF (K.). *Villa Cousy te Bevegem.* Zottegems Genootschap voor Geschiedenis. Handelingen I - 1983, pp. 83-116, 24 ill.

Koenraad De Wolf die reeds een merkwaardige studie heeft gewijd aan de invloed van de Art Deco op het Zottegems architectuurpatrimonium (in Kultureel Jaarboek van de Provincie Oost-Vlaanderen. Bijdragen Nieuwe Reeks nr. 20) maakt hier een minutieuse detailstudie over de Villa Cousy gelegen in de Grotenbergestraat nr. 35.

In dit goed gedocumenteerd en rijkelijk geïllustreerd (24 afbeeldingen) artikel komt de auteur tot het besluit, dat de villa Cousy tot één van de betere voorbeelden van Art-Deco-architectuur op het klein-provinciale vlak moet worden gerekend.

S.D.L.

LAMARCQ (D.). *Jan de Lichte, slachtoffer van zijn tijd.* Zottegems Genootschap voor Geschiedenis. Handelingen I-1983, p. 117-124.

De auteur, die reeds eerder een uitvoerige studie aan Jan de Lichte wijdde, brengt met dit kort artikel een overzicht van de relatie tussen het fenomeen bendevorming en de oorlogssituatie in de veertiger jaren van de achttiende eeuw. Het geheel wordt afgerond met een degelijke bibliografie, waarin o.m. de polemieken rond het standbeeld "van Jan de Lichte" niet vergeten worden.

S.D.L.

LAMARCQ (D.). *Een sfeerbeeld van de laagste sociale klasse te Zottegem: staat van de steun-genietende armen in 1818.* Zottegems Genootschap voor Geschiedenis. Handelingen I - 1983, p. 71-82.

Uitgaande van een "état nominatif des indigens", waarin de steun-genietende armen nominatim worden vermeld, brengt de auteur met deze bijdrage niet alleen een voor Zottegem interessante studie.

Hij maakt van de gelegenheid gebruik om een schematisch overzicht te geven van de armenzorg tussen pakweg de XVIIe en de XIXe eeuw.

Alle informatie die in de aangeboorde armenlijst voorkomt, wordt door de auteur scherp geanalyseerd en in een breder kader gesitueerd.

S.D.L.

VAN DEN BOSSCHE (N.). *Zottegemse straatnamen.* Zottegems Genootschap voor Geschiedenis. Handelingen I - 1983, pp. 39-70, 8 ill.

Steunend op de naamlijst van de kaart van de gemeente Zottegem overloopt de auteur in alfabetische volgorde alle straatnamen gevormd door familienamen en daarna die gevormd op basis van een heiligennaam. De bespreking van deze familienamen bevat heel wat interessante biografische gegevens over de personen die op één of andere manier voor Zottegem verdienstelijk zijn geweest.

S.D.L.

VAN DER LINDEN (R.). *Bij de inhuldiging van een nieuwe waterleiding in Oost-Bevegem.* Zottegems Genootschap voor Geschiedenis. Handelingen I - 1983, pp. 141-144, 1 ill.

S.D.L.

VAN DER LINDEN (R.). *Bondige verkenning van het osseoog als spion... in Zottegem en als halve maan verder...* Zottegems genootschap voor Geschiedenis. Handelingen I - 1983, pp. 125-137, 5 ill.

S.D.L.

HET LAND VAN AALST —
REEDS VERSCHENEN JAARGANGEN.

Reeds verschenen jaargangen worden verkocht à 400,- fr. per volledige jaargang of à 75,- fr. per los nummer.

De verzending gebeurt na storting van het verschuldigde bedrag op rekening nummer 001-0561340-77 van "Het Land van Aalst, Oude Jaargangen" Eikstraat 50, 9300 Aalst.

Alle jaargangen zijn nog in voorraad, uitgezonderd de onderstaande, waarvan nog slechts de aangeduide nummers beschikbaar zijn :

1949 (1) : uitgeput.
1950 (2) : nummers 1-2-3
1951 (3) : uitgeput.
1952 (4) : nummers 2-3-4-5-6
1953 (5) : uitgeput.
1954 (6) : nummers 2-3-4-5-6
1959 (11) : nummers 3-4
1960 (12) : nummers 2-3-4-5-6
1961 (13) : nummers 2-3-4-5-6
1962 (14) : nummers 2-3-4-5-6
1965 (17) : nummers 1-2-5-6
1966 (18) : nummers 1-4-5-6
1967 (19) : nummers 1-2-5-6
1976 (28) : nummers 1-3-4
1977 (29) : nummers 1-2-4-5-6
1979 (31) : nummers 1-2-4-5-6
1983 (35) : nummers 2-3-4-5-6

Volgende overdrukken zijn nog beschikbaar :

Frans Couck : Familie Sonck te Denderleeuw en aanverwante Families - 1960 - 25,- fr.

Marcel Cornelis : Buitenpoortersboeken van Geraardsbergen - Genaaid : 600,- fr. — Gebonden : 750,- fr.

J. de Brouwer : Bijdrage tot de geschiedenis van de kerkelijke instellingen... in Het Land van Aalst tussen 1621 en 1796. 5 dln (nog 3 ex. in voorraad en voorts enkele onvolledige reeksen) 2.000,- fr.

Van J. de Brouwer zijn er nog diverse themanummers voorradig (Impe, Haaltert, Pollare...).

HET LAND VAN AALST

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Ere-Voorzitters : F. Courteaux
L. De Rijck

Ere-Bestuurslid : A. Van Lil,
initiatiefnemer en medestichter

Voorzitter : L. Robijns

Ondervoorzitter : H. Van Isterdael

Beheerder : G. Van Bockstaele, Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem
Tel. (091) 60 19 04

Redactiesecretaris : S. De Lange

Verslaggever : B. Boel

Archivaris - Bibliotecaris : C. Uyttersprot

Public-relations : M. Cock

Redactieadres, recensie, en besteilingen van oude jaargangen :
Cl. Uyttersprot, Eikstraat 50, 9300 Aalst.

Het tijdschrift wordt uitgegeven met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen en de stad Aalst.

Prijs voor het Jaarabonnement :

Voor leden : 350 fr., steunende leden : 600 fr. en ereleden 1.200 fr. te storten op P.C.R. 000-0586911-61 «Het Land van Aalst», Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem.

INHOUD NUMMER 1 - 1985

L. VAN DURME, Het uithof van de abdij van Ninove te Dikkelvenne (Bochoute) en Velzeke. Een historisch-toponymisch mikro-onderzoek 1 - 35

L. BEECKMANS, Een stenen artefact uit Bambrugge. 36
De burcht van de Heerlijkheid Hasselt. 37
Een 16e-eeuwse muntschat uit Ninove. 41

K. BAERT, Een onbekende karikatuur van priester Daens. 49

BIBLIOGRAFIE 51 -56